

Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş: Bir Model Önerisi ve Ölçek Geliştirme Çalışması

Psychological Well-Being in Children: A Model Proposal and Scale Development Study

Abdullah ATAN^{*}
Mustafa BULUŞ^{**}

Öz

Bu çalışmanın amacı 5-6 yaş çocuklarında psikolojik iyi oluş hakkında bütüncül bir bakış açısı sunan bir model önermek ve bu model temelinde geçerli, güvenilir, kapsamlı ve kullanışlı bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu doğrultuda amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen 1226 çocuk üzerinde madde analizleri, açımlayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri; 616 çocuk üzerinde ise doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğinin ölçüt geçerliği Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık ve İmir (2018) tarafından gerçekleştirilen Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 5/6 Yaş Çocukları İçin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği *fiziksel sağlık, düşük içselleştirme, düşük dışsallaştırma, öz düzenleme, sosyal yetkinlik-girişkenlik, bilişsel yetkinlik, değer davranışları, psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu* olmak üzere 9 alt boyuttan oluşmaktadır. DFA sonucunda bazı uyum indekslerinin değerleri ise $\chi^2/sd = 2.0035$, RMSEA = 0.040, SRMR = 0.052, NFI = 0.91, TLI = 0.95, CFI = 0.95 ve IFI = 0.95 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar ölçeğin psikometrik özelliklerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmada elde edilen bulgular tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuklarda psikolojik iyi oluş modeli, ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik

Abstracts

The purpose of this study is to propose a model that provides a holistic perspective on psychological well-being in 5-6 year-old children and to develop a valid, reliable, comprehensive and useful

* Arş. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, E-posta: aatan@pau.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-4828-8747

** Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, E-posta: mbulus@pau.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0967-4314

measurement tool on the basis of this model. Accordingly, item analysis, exploratory factor analysis and reliability analysis was performed on 1226 children and also confirmatory factor analysis was performed on 616 children determined by purposeful sampling method. The criterion validity of the scale was carried out with the Social Emotional Well-being and Psychological Resilience Scale (PERIK) developed by Mayr and Ulich (2009) and adapted to Turkish by Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık, and İmir (2018). According to the results, Psychological Well-Being Scale for 5/6 Year-old Children consists of 9 sub-dimensions: *physical health, low internalization, low externalization, self-regulation, social competence-assertiveness, cognitive competence, values, psychological resilience, and life satisfaction*. As a result of CFA, the values of some fit indices were found as $\chi^2 / df = 2.0035$, RMSEA = 0.040, SRMR = 0.052, NFI = 0.91, TLI = 0.95, CFI = 0.95 and IFI = 0.95. The results showed that the psychometric properties of the scale were at an acceptable level. The findings of the study were discussed and recommendations were made.

Keywords: Psychological well-being model in children, scale development, validity and reliability

Summary

Introduction

Researchers work intensively to ensure that individuals can regulate themselves and their environment, show healthy development, and have sustainable happiness as a result by living in harmony with their environment. The literature shows studies like these to have been discussed through the conceptualization of psychological well-being (Roothman, Kirsten, & Wissing, 2003). Psychological well-being generally includes positive situations as cognitive, emotional, and psychological aspects of individual life and supports development and growth (Linley & Joseph, 2004).

Studies on psychological well-being in early childhood are necessary for enabling parents' and teachers' awareness and contribution to having children who are healthy and happy. In addition, such studies are needed in terms of providing opportunities such as early diagnosis/treatment of possible psychological health problems in adulthood. In this context, some attempts are seen to have been made in the literature to determine the possible behaviors related to well-being in children (Fauth & Thompson, 2009; Fava, Li, Burke, & Wagner, 2017; Schölmerich, Agache, Leyendecker, Ott, & Werding, 2014). However, these studies are considered insufficient for defining psychological well-being in children not only in scope, but also in terms of determining the relevant behavioral indicators.

In line with this, a need exists for an approach that addresses individuals holistically; in other words, one that evaluates not only using certain specific features but also exists within the framework of a model structured with a holistic understanding in which all individual characteristics interact with one another and function as parts of the same whole. Therefore, this study aims to meet this need in the literature by proposing the model on psychological well-being in children (PWBC) aged 5-6. The theoretical basis of the model forms over the concepts, variables, and factors that have been emphasized in developmental theories by considering all developmental dimensions as well as those

that are thought to be related to psychological well-being in the studies conducted in the literature. Accordingly, the basic dimensions of the proposed model have been determined as physical health, low internalization, low externalization, self-regulation, social competence-assertiveness, cognitive competence, values, psychological resilience, and life satisfaction.

In line with this conceptualization, this study plans to develop a valid and reliable psychological well-being scale for 5-6 year old children based on the perceptions of parents and teachers. This study is considered to be able to provide an inclusive perspective and make important contributions to the field.

This study attempts to achieve the following two main objectives:

1. To propose a model that evaluates psychological well-being in children in terms of different dimensions.
2. To develop a scale for measuring the dimensions in the framework of the proposed model.

Method

This study, which presents a model proposal regarding psychological well-being in children and attempts to develop a scale in this framework, uses the screening model, a quantitative research type. The study group consists of 652 mothers, 407 fathers, and 783 teachers. The study performs item analyses, exploratory factor analyses, reliability analyses, and criterion validity with the data collected from 544 mothers and 682 teachers. The study performs confirmatory factor analysis (CFA) over another sample group consisting of mothers ($n = 108$), fathers ($n = 407$), and teachers ($n = 101$). The study uses the Social Emotional and Psychological Resilience Scale, developed by Mayr and Ulich (2009) and adapted to Turkish by Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık, and İmir (2018), for the criterion validity.

Findings and Discussion

After examining the assumptions for the construct validity of PWBC aged 5-6, the item analysis was performed and the discriminatory power of the items was examined. In this context, individual item-total correlations were calculated for each sub-dimension, and items with a value below .30 or that do not decrease the internal consistency coefficient of the factor when deleted (Erkuş, 2016) were removed from the scale. Exploratory factor analysis (EFA) was performed with the remaining 162 items.

Within the framework of EFA analyses, a structure consisting of 66 items and nine dimensions was obtained as a result of the principal component analysis and varimax orthogonal rotation method, which had been applied to distinguish the items most related to the dimensions. The factor loading values of the items are greater than .30, and the items do not show overlapping properties.

For the construct validity of PWBC aged 5-6, the next stage examines the goodness-of-fit values of the model using first-order confirmatory factor analysis (CFA) over the 66 items and nine sub-dimensions. Thus, eigenvalues greater than 1 were obtained for certain fit indices in the nine factors and shown to explain 58% of the total variance ($\chi^2 / df = 2.0035$, RMSEA = 0.040, SRMR = 0.052, NFI = 0.91, TLI = 0.95, CFI = 0.95, IFI = 0.95). The criterion validity of PWBC Aged 5-6 Scale was examined by calculating the correlation coefficient between this scale and the Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale. Positive mid-level relationships were determined for some sub-dimensions, and high-level relationships for others.

The reliability analysis of the PWBC Aged 5-6 Scale uses the item-total correlations for the items remaining after the scale's validity studies, Cronbach's Alpha coefficients for the sub-dimensions, the split-half reliability method, and the regression technique. The findings show the minimum item-total correlation coefficients for the items to be .32, which is at an acceptable level. When examining Cronbach's alpha coefficients related to the sub-dimensions, the following values were found: Physical Health ($\alpha = .693$), Low Internalization ($\alpha = .86$), Low Externalization ($\alpha = .93$), Self-Regulation ($\alpha = .81$), Social Competence-Assertiveness ($\alpha = .87$), Cognitive Competence ($\alpha = .89$), Values ($\alpha = .84$), Psychological Resilience ($\alpha = .89$), and Life Satisfaction .92. The reliability coefficient for the overall scores on the scale has been calculated as .95. The correlation coefficients are found to be high for the split-half reliability analysis of the scale. As a result of the comparison of the lower and upper 27% groups made for the internal consistency analysis of the scale, a significant difference was additionally observed for all the scale's sub-dimensions as well as the overall scale ($p < .001$). Finally, the regression coefficient calculated for each item was found to be significant in predicting the total.

As a result, the findings obtained show the psychometric properties of PWBC Aged 5-6 to be generally acceptable. As stated in the literature, inter-related psychosocial dimensions should be taken into account while attempting to draw a comprehensive picture of well-being in children (Schweiger & Graf, 2015). Therefore, psychological well-being, which is related to feeling good and being in on-going development, should be expected to include the characteristics a healthy and happy child should have. In this context, this proposed model can be said to contribute to the literature in line with these expectations for evaluating children's psychological well-being. However, testing this model and its related items as well as evaluating its usefulness in other studies will also provide great contributions.

Giriş

Bireyin kendini ve bulunduğu ortamı düzenleyebilmesi, sağlıklı bir gelişim göstermesi ve böylece çevresiyle uyum içinde yaşayarak sürdürülebilir bir mutluluğa sahip olması için bilim insanları yoğun çalışmalar yapmaktadır. Son yıllarda bu çerçevede yapılan araştırmalarda sosyal, duygusal ve bilişsel yetkinlik gibi temel boyutlarda olumlu özelliklere sahip olmanın yaşamdan alınan doyumunu arttırdığına yönelik bulgular artış göstermektedir. Bu eğilim, bilim insanlarının dikkatini bireylerde olumlu özellikleri keşfetmeye ve güçlendirmeye yöneltmiştir.

Alanyazında bireylerde olumlu özellikleri keşfetme ve güçlendirme, yaşamdan alınan doyum, olumlu duygulanım ve gelişim süreçlerini daha anlaşılır hale getirmeye yönelik arayışların psikolojik iyi oluş kavramsallaştırması ile ele alındığı görülmektedir (Roothman, Kirsten ve Wissing, 2003). Psikolojik iyi oluş genel olarak, bireyin yaşamının bilişsel, duygusal ve psikolojik yönlerini içeren, bireyde gelişme ve büyümeyi destekleyen olumlu durumları içermektedir (Linley ve Joseph, 2004). Waterman (1993) psikolojik iyi oluşu, kişisel gelişim için mücadele etmek ve çabalamak şeklinde tanımlamıştır. Ryff ve Keyes (1995) ise psikolojik iyi oluşu bireyin mevcut potansiyelinin ve yaşam amaçlarının farkında olması ve sağlıklı etkileşim kurabilme olarak ele almıştır. Jung, psikolojik sağlığı değerlendirmede içinde bulunulan yaşam döneminin temel fonksiyonlarını başarmayı önemli görürken (Cenkseven, 2004), Adler ise psikolojik olarak sağlıklı olmanın temel ölçütlerinin toplumsal uyum, aşk ve evlilikte başarı ve meslekte etkililik olduğunu belirtmiştir (Ewen, 1988; akt. Sezer, 2013). Bu tanımlamalar psikolojik iyi olma durumunun, bireyin yaşam boyu gelişim sürecinde yaşamdan alınan doyum ve sürdürülebilir mutluluk gibi bireyin psikolojik sağlık için temel kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir.

Seligman (2002) insan bilimcilerin gelecekteki misyonunun, bireyin varoluşsal mutluluğuna, yaşam doyumuna ve iyi oluşuna katkıda bulunan tüm faktörleri araştırmak olduğunu belirtmiştir. Seligman ile hızlı bir yükselişe geçen pozitif psikoloji akımı, bireyde sağlıklı ve güçlü yönleri destekleyerek yaşam gücünü arttırmayı hedeflemektedir. Diğer taraftan bu çalışmaların gerek sağlıklı ve mutlu bir çocukluk geçirerek sonraki yaşam dönemlerine daha kararlı adımlar atabilmeleri, gerekse yetişkinlik döneminde muhtemel psikolojik sağlık sorunlarının erken teşhis/tedavisi gibi fırsatları sunması açısından erken yıllarda da yapılması önemlidir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası alanlarda bazı girişimlerin olduğu da görülmektedir (Akın, Yılmaz, Özen, Raba ve Özhan, 2016; Fava, Li, Burke ve Wagner, 2017; Fekkes ve diğ., 2000; Bunge ve diğ., 2005; Hicks, Newton, Haynes & Evans, 2011; Oprea, Buijzen ve Reijmersdal, 2018; Pollard ve Lee, 2003; Schölmerich, Agache, Leyendecker, Ott ve Werding, 2014; Statham ve Chase, 2010). Bu çalışmalar, çocukluk yıllarının bütün yaşam dönemlerini etkileyen ve bireyde zihinsel/ruhsal yapıyı şekillendiren kritik bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Psikolojik iyi oluş hali ise çocuğun bu zihinsel yapısını şekillendiren belirleyici faktörlerden biri olarak düşünülmektedir (Abed, Pakdaman, Heidari ve Tahmassian, 2016). Yüksek psikolojik iyi oluş düzeyi çocuklarda özsaygı, kendine güven ve sosyal-duygusal gelişim gibi olumlu yönleri arttırmaktadır (Dwivedi ve Bringley Harper, 2004). Bunların yanında çocuklarda iyi oluş (ÇİÖ), son derece karmaşık, çok boyutlu ve disiplinler arası bir kavram olarak düşünülmektedir (Schweiger ve Graf, 2015). Alanyazında çocuklarda iyi oluşu tanımlamak ve göstergelerini keşfetmek, farklı psikolojik iyi oluş durumlarının çocuğun yaşamındaki etkisini incelemek ve psikolojik iyi oluşu artırmak için birçok araştırma yapılmaktadır (Abed ve diğ., 2016). Bu kavramsallaştırma sürecinde ise farklı teorik perspektiflerden yaklaşılmasının önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir (Schweiger ve Graf, 2015).

ÇİÖ ile ilgili Mevcut Yaklaşımların İncelenmesi

Bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimin en hızlı olduğu ve her alanda yapılanma sürecinin temellerinin atıldığı erken çocukluk dönemi çocuklarda istedik beceri ve eğilimlerin kazandırılmasında çok

önemli görülmektedir. Bu eğilim ve becerilerin bütüncül bir anlayışla ele alınması ve çocukların gelişim ve öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi sürecinde genel bir bakış açısının oluşturulması bir ihtiyaç olarak göze çarpmaktadır. Çocuklarda iyi oluş ile ilgili olarak uzmanlar tarafından genel kabul görmüş bir tanım kullanılmamakta, bunun yerine çocukların gelişimsel olarak uygun davranışlarda bulunup bulunmadığı, gelişimlerinde kilometre taşı olan görevleri yerine getirip getiremediği gibi konularla ilgili yorumlar üretilmektedir (Fauth ve Thompson, 2009). Bir çocuğun ruhsal yaşamını anlayabilmek, onun yaşam ve kişiliği hakkında ipuçları veren davranışlarını anlamakla doğrudan ilişkilidir (Adler, 2019). Bu bağlamda çocuklarda iyi oluş ile de ilgili olabilecek bu davranışların belirlenmesi konusunda alanyazında bazı girişimlerin olduğu da görülmektedir (Fauth ve Thompson, 2009; Fava ve diğ., 2017; Schölmerich ve diğ., 2014). Ancak bu çalışmaların çocuklarda psikolojik iyi oluşu tanımlamada hem kapsam olarak hem de ilgili davranışsal göstergelerin belirlenmesi anlamında yetersiz oldukları değerlendirilmektedir. Çünkü psikolojik iyi olma halini sadece bazı bir takım gelişim özelliklerinin ya da gelişim boyutlarının içine alındığı dar kapsamlı bir kavram olarak nitelendirmek alanyazında yapılan çalışmaların da desteklediği üzere (Fauth ve Thompson, 2009; Fava ve diğ., 2017) hatalı olabilir.

Alanyazında iyi oluşu tanımlamada da çeşitli yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Diener ve diğ. (2009), öznel iyi oluşu insanların yaşamlarını değerlendirmeleri olarak tanımlarken, psikolojik iyi oluşu en iyi (optimal) insan işlevi olarak ele almışlardır. Bunların yanında öznel ve psikolojik iyi oluşun bütünleştirilip ruhsal iyi oluş (mental well-being) (Tennant ve diğ., 2007) olarak da kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Benzer şekilde Liddle ve Carter (2015) da genel olarak iyi oluş hakkında bütüncül bir anlayış oluşturması için öznel iyi oluş ile psikolojik iyi oluşun birlikte ele alınması gerektiğini belirterek, çocuklarla ilgili yaptıkları çalışmalarda psikolojik iyi oluş kavramını kullanmayı tercih etmişlerdir. Eldeki çalışmada ise çocuklarda iyi oluş, hedonik ve edomonik (Ryan ve Deci, 2001) yaklaşımların bir sentezi şeklinde; çocuğun gelişim döneminin temel karakteristik özellikleri ve çevresiyle ilişkisi de dikkate alınarak; mevcut modellerin ışığında (Bradburn, 1969; Diener ve diğ., 2009; Ryff, 1989); daha kapsayıcı olması, sürekli gelişim ve büyümeyi işaret etmesi amacıyla *psikolojik iyi oluş* olarak kavramsallaştırılıp incelenmiştir.

Bu doğrultuda, bireyi bütüncül bir bakış açısıyla ele alan, diğer bir ifadeyle sadece bazı spesifik özellikleriyle değil, bütün bireysel özelliklerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğu ve aynı bütünün parçaları olarak işlev gördüğü holistik bir anlayışla yapılandırılan bir model çerçevesinde değerlendiren bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Diğer bir ifade ile, çocukların yaşam kalitesini, mutluluk ve memnuniyet düzeylerini incelemek ve ileriki dönemlerinde sağlıklı bireyler olabilmeleri için geleceğe ışık tutmak adına çocuklarda psikolojik iyi oluş ile ilgili genel bir çerçevenin çizilmesi, kapsamlı işlevsel bir tanımlamanın yapılması ve davranışsal göstergeler belirlenip geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmesinin önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir.

Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş: Bir Model Önerisi

Çocukluk döneminde iyi oluşun kapsamlı bir kavramsallaştırmasının farklı boyutları içine alarak sistemik ve ampirik bir şekilde, ölçümünün ise geçerli ve güvenilir yöntemlerle yapılması gerekmektedir (Wassell ve Dodge, 2015). Böylesi bir bütüncül çerçevenin oluşturulması bir taraftan

hali hazırdaki iyi oluş düzeyi hakkında bilgi verirken, aynı zamanda gelecekte yaşanabilecek olumsuz gelişimsel ve ilişkisel problemlerin tahmin edilmesine de katkı sağlayabilir (Sears ve diğ., 2014).

Bu çalışmada 5-6 yaş çocukları için önerilen psikolojik iyi oluş (ÇOPİO) modelinin kuramsal temeli bütün gelişim boyutları dikkate alınarak gelişim kuramlarında üzerinde önemle durulan ve alanyazında yapılan çalışmalarda psikolojik iyi oluş ile ilişkili olduğu düşünülen modellerde belirtilen kavramlara/değişkenlere/faktörlere dayanmaktadır. ÇOPİO modelinin boyutları oluşturulurken Ryan ve Deci'nin Öz-belirleme Kuramı, Maslow'un Kendini Gerçekleştirme Kuramı, Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, Vygotsky'nin Sosyokültürel Gelişim Kuramı, Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Kuramı ve Bowlby'nin Bağlanma Kuramı ile iyi oluş ile ilgili modeller (Fava ve diğ., 2017; Liddle ve Carter, 2015; Mayr ve Ulich, 2009; Moore, 2013; Oprea ve diğ., 2018; Ryff, 1989; Schölmerich ve diğ., 2014; Statham ve Chase, 2010) incelenmiş ve bu kuram ve modellerde vurgusu yapılan ve gelişimsel iyi oluşla ilgili olarak değerlendirilen temel özellikler belirlenmiştir. ÇOPİO modeli, insan deneyimi, potansiyeli, fenomenel alanı ve hedefleri ile ilgilenen humanistik görüş ile insanın bütün halinde iyi oluşunun ancak her bir olumlu temel özelliğinin etkileşimine bağlı olduğunu ifade eden gestalt/sistem perspektiflerinin sentezi bir bakış açısıyla yapılandırılmıştır. Hümanist yaklaşım, insan doğasının iyi olduğunu ilke olarak kabul etmektedir. Empati, değer verici tutum ve içtenlik hümanist yaklaşımın temel kavramları olarak algılanır. Hümanist yaklaşım iyileştirici uyumun önemine vurgu yapan yaşantısal, insancıl ve iyimser bir yaklaşımdır. Bu bağlamda ÇOPİO modelinin doğası itibarıyla hem hümanist hem de gestaltist olduğu söylenebilir. Bu bakış açısına (ÇOPİO) göre insan doğuştan iyi ve değerli bir varlıktır. Dolayısıyla birey için en önemli işlev bütüncül pozitif gelişme ve bunun desteklenmesidir. Bu nedenle bireyi bütünsel bir yaklaşımla değerlendirmek esas olmalıdır. Bu çerçevede doğru ve gerçekçi bir anlama için, bireyin gelişim boyutları ve ilişkili temel özellikleri bakımından incelenmesi gerekmektedir. Bu bakış açısından hareketle çocuğun fiziksel sağlığı, bilişsel ve sosyal yetkinliği, uygun değerlere sahip oluşu ve olumlu psikolojik işlevleri bir araya getirilerek çok boyutlu bir model geliştirilmeye çalışılmıştır. ÇOPİO için önerilen bu yaklaşımı, Moore (2013) ve Statham ve Chase'in (2010) çocuklarda iyi oluşun fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel olmak üzere çok boyutlu olduğuna ilişkin görüşleri de desteklemektedir.

5/6 yaş ÇOPİO modelinde çocuklarda psikolojik iyi oluş, gelişimsel olarak içinde bulunulan dönemin gerektirdiği sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel yetkinliklere (fiziksel sağlık, düşük içselleştirme ve düşük dışsallaştırma eğilimleri, özdüzenleme, girişkenlik, özerklik, değer davranışları, yaşam doyumu) ve yeterli düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip olma, bu kapasiteyi aktif olarak kullanarak kendini ve çevresini düzenleyebilme ve böylece sağlıklı ve mutlu bir şekilde gelişimini sürdürebilme gücü olarak tanımlanmıştır.

5/6 Yaş ÇOPİO Modeli Boyutları

İnsan gelişimi, özünde sürekli olarak zorluklara meydan okumakla paralel ilerlemektedir. Bazı gelişimsel ilerlemeler diğerlerinden daha zorlu olabilirken, bazen erken olgunlaşma veya gelişimde gecikmeler de yaşanabilmektedir. Doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden gelişim ve

olgunlaşma sürecinde, çocuklarda psikolojik iyi oluş ile ilgili davranışsal göstergeleri belirlemek büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çocuklarda iyi oluş araştırmaları incelendiğinde hangi davranışsal göstergelerin olması gerektiği konusunda alanyazında birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (Fauth ve Thompson, 2009; Fava ve diğ., 2017; Moore, 2013; Schölmerich ve diğ., 2014). Bunların yanında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) gibi kuruluşların da çocuklarda iyi oluş ile ilgili kendi belirledikleri boyutlar üzerinden değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir (OECD, 2009; UNICEF, 2013). Uluslararası alanda kullanılan bu iyi oluş göstergeleri, çocuklarda iyi oluşun uluslararası düzeyde önemli bir konu olduğunu göstermesi açısından da dikkat çekicidir. Ancak iyi oluş alanlarının ölçülmesini sağlamak için, çocukların soyut kavramlarda algı ve deneyimlerinin nasıl güvenilir bir şekilde ölçüleceğine dair daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Fauth ve Thompson, 2009).

Bu yaklaşımlar paralelinde ÇOPİO modelinin boyutlarının yapılandırılması sürecinde tümevarım yöntemi kullanılmış ve alanyazında çocuklarda iyi oluşla ilgili teorik yaklaşımlar ve yapılan araştırmalarda (Childhood Longitudinal Study-ECLS, 2019; Kershaw, Irwin, Trafford ve Hertzman, 2005) ele alınan gelişim alanlarından (motor, bilişsel, dil, yürütücü işlevler; fiziksel sağlık, sosyal yetkinlik, duygusal olgunluk) ve ilişkili değişkenlerden yararlanılmıştır (Vygotsky, 1978; Erikson, 1968; Ryan ve Deci, 2000; Akçakın, 1985; Moore, 2013; Mayr ve Ulich, 1999; 2006; 2009). Böylece bu modelde fiziksel sağlık, düşük içselleştirme, düşük dışsallaştırma, özdüzenleme, sosyal yetkinlik – girişkenlik, bilişsel yetkinlik, değer davranışları, psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu olmak üzere 9 boyutlu bir yaklaşım önerilmiştir. Bir sonraki aşamada ise, yapılandırılan 5/6 yaş ÇOPİO modelinin ve bu model temelinde geliştirilmesi planlanan 5-6 yaş çocukları için psikolojik iyi oluş ölçeğinin alt boyutları ve ilgili kavramsal-kuramsal açıklamaları yapılandırılmıştır.

Fiziksel sağlık; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlık kavramını sadece hastalık ve engel durumunun olmayışı değil, beden, zihnen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlamaktadır. Alanyazında yapılan araştırmalar da fiziksel sağlığın psikolojik iyi oluş ile ilişkili bir değişken olduğuna işaret etmektedir (Dadialla, He ve Wang, 2014; Fauth ve Thompson, 2009; Guillemine ve diğ., 2016; HealthActCHQ; 2018; Henderson ve Sugden, 1992; Henderson, Sugden ve Barnett, 2007; Hills ve Argyle, 1998; Hullmann, Ryan, JRamsey, Chaney ve Mullins 2011; Lyubomirsky, King ve Diener, 2005; Lin, 2013; Lui ve Fernando, 2018; Ostir, Berges, Markides ve Ottenbacher, 2006; Sears ve diğ., 2014). İlgili teorik ve ampirik çalışmaların incelenmesi ve fiziksel sağlık ile ilişkili ölçeklerin taranması sonucu çocuklarda fiziksel sağlık 5/6 yaş ÇOPİO modelinin kapsamına alınmış ve *dengeli ve sağlıklı beslenme, fiziksel/devinimsel aktiviteleri zorlanmadan yapma ve fiziksel olarak iyi hissetme* şeklinde tanımlanmıştır.

Düşük içselleştirme; Okul öncesi dönem çocuklarında içselleştirme davranışları endişeli olma, ürkeklik ve içine kapanıklık gibi sorunlar ile (Keenan ve Wakschlag 2004) kaygı, depresyon, iç çekilme ve psikosomatik tepkiler şeklinde gözlenmektedir (Wicks-Nelson ve Israel, 2003). Moore (2013) ve Akçakın (1985) tarafından da işaret edildiği üzere içselleştirme davranışları çocuklarda iyi oluşun unsurları arasındadır. Bu değerlendirmeler ışığında çocuklarda içsel psikolojik sorunlar kaynaklı istenmeyen davranışların meydana getirdiği olumsuzluğun doğrudan iyi oluşu etkilediği düşüncesinden hareketle 5/6 yaş ÇOPİO modeline alınan düşük içselleştirme *kaygı, stres,*

depresyon, çekingenlik, içe kapanıklık ve psikosomatik tepkiler gibi içe yönelimli negatif durumlar karşısında çocuğun duygularını kontrol ederek davranışlarını olumlu yönde düzenlemesi şeklinde tanımlanmıştır.

Düşük dışsallaştırma; Çocuklarda iyi oluş düzeyi dışsallaştırma davranışları ile de ilişkili görülmektedir (Moore, 2013). Erken çocukluk döneminde dışsallaştırma davranışları genellikle öfke patlamaları, dürtüsellik ve karşı gelme şeklinde gözlenmektedir (Keenan ve Wakschlag 2004). Dolayısıyla çocukların dışa yönelimli psikolojik sorunlarının meydana getirdiği olumsuzluğun iyi oluşu olumsuz etkilediği söylenebilir. Burdan hareketle 5/6 yaş ÇOPİO modeline alınan düşük dışsallaştırma *kızgınlık, saldırganlık, öfke, kurallara karşı gelme gibi dışa yönelimli negatif durumlar karşısında çocuğun duygularını kontrol altına alarak davranışlarını olumlu yönde düzenlemesi* olarak tanımlanmıştır.

Özdüzenleme; Alanyazında öz düzenleme mevcut durumun gerektirdiği davranışları başlatma ve sonlandırma, devamında davranışların süresini ve sıklığını ayarlama, istek ve taleplerini erteleme becerisine sahip olma ve etrafında insanlar olmadığında da kabul edilebilir davranışlar sergileme (Kopp, 1982) şeklinde tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda (Gagnon, Durand-Bush ve Young, 2016; Simon ve Durand-Bush, 2014) öz düzenleme becerisi ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda 5/6 yaş ÇOPİO modelinde öz düzenleme, *belirlenen bir hedefe ulaşmada dikkat gibi bilişsel yetkinlikleri etkin bir şekilde kullanma, üzüntü ve sevinç gibi duyguların yoğunluğunu kontrol etme, bir amaca ulaşmak için istenmeyen bir eğilime neden olabilecek mevcut duygu, düşünce ve davranışları kontrol altına alma ve beklenen davranışı başlatma, sürdürme ve bitirme becerilerine sahip olma* şeklinde tanımlanmıştır.

Sosyal yetkinlik-Girişkenlik; Çocuklarda iyi oluş ile ilgili yapılan çalışmalarda ve geliştirilen ölçeklerde sosyal alan temel bir boyut olarak ele alınıp çalışılmaktadır (Lui ve Fernando, 2018; Sears ve diğ., 2014). Arkadaşları ile daha sık sosyal etkileşim içinde bulunan (Holder ve Coleman, 2009) ve hayali arkadaşı olan çocukların öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Holder ve Coleman, 2015). Ayrıca girişkenliğin geliştirilmesinin çocuklarda öznel iyi oluşu arttırdığı da saptanmıştır (Paezy, Shahraray ve Abdi, 2010). Bu bulgular ve değerlendirmeler göz önüne alınarak 5/6 yaş ÇOPİO modelinin bir ögesi olarak değerlendirilen sosyal yetkinlik-grişkenlik, *yetişkin onayı beklemeden bağımsız olarak karar alabilme, yetişkinlerle ve diğer çocuklarla olumlu etkileşim kurabilme, etrafındakileri dinleme ve uygun sözel tepkilerde bulunma, merak duyduğu konularla ilgili davranış üretebilme ve diğerleriyle rahatlıkla etkileşim başlatabilme* olarak tanımlanmıştır.

Bilişsel yetkinlik; Alanyazın incelendiğinde bireyin bilişsel işlevselliğinin iyi oluş ile ilişkili olduğunu gösteren kanıtlar bulunmaktadır. Olumlu bir duygusal duruma sahip olmanın problemlere çözüm yolları bulmada etkili görülen yaratıcılığı arttırdığı bulunmuştur (Baas, De Dreu ve Nijstad, 2008). Ayrıca Broaden-Build Teorisine göre iyi oluş ve dikkat arasında çift yönlü bağlantı bulunmaktadır ve iyi oluş duygusu, çocuklarda dikkat gelişiminde son derece önemlidir (Fredrickson, 2013). Bu çerçevede 5/6 yaş ÇOPİO modelinin bir boyutu olarak ele alınan bilişsel yetkinlik *hatırlama, ilişki kurma, planlama ve duyduğunu anlama yeterlikleri* olarak tanımlanmıştır.

Değer davranışları; Kişilerin toplumun değerlerine uymayan davranışları onların başarısızlığına, toplumdan dışlanmasına ve mutsuz olmalarına neden olabilir (Alpöge, 2011). Değerler ve iyi oluşun ilişkisine yönelik araştırmalar incelendiğinde, karşılıklı yardımlaşmanın bireylerin sters düzeyini azalttığı ve iyi oluşu arttırdığı görülmektedir (Burke ve Weir, 1977). Öz Belirleme Kuramı'na göre (Ryan ve Deci, 2000) başkalarına yardım etmek içsel bir tatmin sağlamakta ve bu durum iyi oluşu arttırmaktadır. Ayrıca kültürel düzeyde yapılan araştırmalar da iyi oluş ile diğerlerine yardım etmenin pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Oarga, Stavrova ve Fetchenhauer, 2015). Gelişimsel olarak bakıldığında çocuklarda doğumdan itibaren ortamda bir ödül olmasa bile oyun oynama, merak ve ilgi duyma bir içsel motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Harter, 1978; akt. Ryan ve Deci, 2000). Özellikle erken çocuklukta olumlu benlik algısı gelişiminin sosyal çevrenin çocuğa geri bildirimlerinde yattığı düşünülmektedir (Özakbaş, 2004). Dolayısıyla merak ve ilgi gibi içsel motivasyon kaynaklarının yönetiminde çevreyle etkileşime giren çocuğun sevildiği ve istendiği mesajını çevreden alıp almaması olumlu/sağlıklı bir benlik algısı için önemlidir. Bu çerçevede 5/6 yaş ÇOPİO modelinde değer davranışları, *evrensel olarak kabul gören paylaşma, iş birliği yapma, yardımlaşma, sorumluluk sahibi olma gibi temel düzeydeki değerlerin çocuklar tarafından günlük yaşamda kullanılarak ve bu değerler çerçevesinde duygu, düşünce ve davranışlarını organize ederek sosyalleşme anlamında olumlu özelliklere sahip olma* şeklinde tanımlanmıştır.

Psikolojik dayanıklılık; Garmezy (1993) psikolojik dayanıklılığı, bireyin karşılaştığı zorlu yaşam koşullarının üstesinden gelerek normal/eski haline dönebilmesi şeklinde ele almıştır. Masten'e (2001) göre ise psikolojik dayanıklılık, bireyin gelişim ve uyum sürecinde ciddi risklerle yüzleşmesinin ardından iyi sonuçlar elde edebilmesi olarak tanımlanmıştır. Okul öncesi dönemde ise psikolojik dayanıklığın sosyal problem çözme becerileri, öz düzenleme, bağlanma, doyum erteleyebilme, yardım alabilme, sosyal yeterlilik, girişkenlik-özgüven ve duygu kontrolü boyutlarının olduğu belirtilmektedir (Şahan Aktan ve Önder, 2018). Erken çocukluk döneminde psikolojik dayanıklılık ile psikolojik iyi oluşun ilişkisini incelemeye yönelik olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, 4-6 yaş çocuklarda günlük yaşam stresörlerine karşı üretilen davranışları araştırmak ve iyi oluş ile psikolojik dayanıklılığın ilişkisini açıklamak amacıyla Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin (PERIK) geliştirildiği görülmektedir (Mayr ve Ulich, 2006). Ayrıca Howard, Riger, Campbell ve Wasco (2003) tarafından boyutları sosyal destek, öz yeterlik ve kontrol, kendini suçlama olan İyi Oluş ve Başa Çıkma Ölçeği (Wellbeing and Coping Measure) de geliştirilmiştir. Bu durum psikolojik dayanıklılığın psikolojik iyi oluş için son derece önemli bir bileşen olduğuna işaret etmektedir. Bu incelemeler doğrultusunda 5/6 yaş ÇOPİO modelinin temel boyutlardan biri olarak ele alınan psikolojik dayanıklılık, *günlük yaşam stresörleri ile mücadele ederek başa çıkabilme ve yaşama etkili uyum* şeklinde tanımlanmıştır.

Yaşam doyumu; Yaşam doyumu "bireyin kendi belirlediği kriterlere göre (aile, arkadaşlar, toplum, kendisi vb.) yaşam kalitesinin genel olarak değerlendirilmesi" şeklinde tanımlanmaktadır (Shin ve Johnson, 1978). Özellikle öznel iyi oluş ile ilgili araştırmalarda temel bir değişken olan yaşam doyumu bireyin kendi standartlarına dayalı bilişsel bir değerlendirmesi olarak belirtilmektedir (Huebner, 1994). Diğer taraftan yaşam doyumun bağımsız bir değişken olarak çocuklar ile yapılan araştırmalarda yer almaması ise eleştirilen bir konu olarak ortaya çıkmaktadır (Huebner, 1994).

Yaşam doyumu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise, orta çocukluk döneminde yaşam doyumunu ölçmeye yönelik bazı ölçeklerin geliştirildiği görülmektedir (Huebner, 1991; Huebner, 1994). Bu araştırmalar yaşam doyumunun küçük yaşlarda da ölçülmesinin ve başkaca değişkenlerle ilişkisinin araştırılmasının önem ve gereğini göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla yaşam doyumunu 5/6 yaş ÇOPİO modelinin bir boyutu olarak ele alınmış ve *aile, arkadaşlar ve okul yaşamında ve diğerleriyle ilişkilerde hissedilen olumlu duygulanım* olarak tanımlanmıştır.

Yapılan çalışmalarda, çocuklarda iyi oluşun tanımlaması ve ölçümünün çok daha karmaşık bir konu olduğu görülmektedir (Jones, Laliberte ve Piescher, 2015). Bununla birlikte, çocukların kendileri hakkındaki inançlarını/görüşlerini öz bildirim yöntemiyle değerlendirmek eleştiriye açık bir durum olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla çocuklar soyut işlemler dönemine gelene kadar çocuklarla ilgili temel özelliklerin ebeveyn ya da öğretmen bildirimlerinden yararlanılarak çalışıldığı görülmektedir (Fauth ve Thompson, 2009; Fava ve diğ., 2017; Schölmerich ve diğ., 2014). Bu görüşlerden hareketle 5/6 yaş ÇOPİO modeli üzerine temellendirilmiş, alana kapsayıcı bir bakış açısı ve önemli bir katkı sağlayacağı düşünülerek bu çalışmada, ebeveyn ve öğretmen bildirimine dayalı 5-6 yaş çocukları için geçerli ve güvenilir bir psikolojik iyi oluş ölçeği geliştirilmesi de planlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmada iki temel amaca ulaşmaya çalışılmıştır. Bunlar;

1. Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş'un farklı boyutlar açısından değerlendirildiği bir model önermek
2. Önerilen model çerçevesindeki boyutları ölçmek için bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş ile ilgili bir model önerisinin sunulduğu ve bu çerçevede bir ölçeğin geliştirilmeye çalışıldığı bu çalışmada, nicel araştırma türlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bir grubun belirli özelliklerini belirlemenin amaçlandığı durumlarda en uygun araştırma modeli olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 5/6 Yaş Çocukları İçin Psikolojik İyi Oluş Modeli'ni test etmek ve bu modeli doğrulamak ve bu doğrultuda ilgili model temel alınarak geliştirilmesi tasarlanan 5/6 Yaş Çocukları İçin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. 5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sürecinde daha sağlıklı sonuçlar elde edebilmek adına belirli ölçütlerde maksimum çeşitlilik sağlamaya yönelik olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Erkuş, 2016). Bu örneklem belirleme yöntemi ölçülecek psikolojik yapıyı sağlıklı şekilde ortaya çıkarabilmek adına en uygun yöntem olarak değerlendirilmektedir (Erkuş, 2016). Bu kapsamda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, 5-6 yaş aralığında olan, anne ve babası birlikte yaşayan (boşanma, kayıp vb. yaşantıları olan çocuklar kapsam dışı bırakılmıştır) ve normal gelişim gösteren çocukların öğretmen ve ebeveynleri üzerinden

veriler toplanmıştır. Bu doğrultuda sosyo-ekonomik olarak düşük, orta ve yüksek olarak algılanan okullardan öğretmenlere ve ebeveynlere ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çocuklar ile ilgili gözlemlerini en doğru şekilde ölçeklere yansıtılabilmeleri için her öğretmenden sınıfındaki *rastgele seçilen* sınırlı sayıda çocuk için ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Bu doğrultuda, geri dönüt sağlayan 136 öğretmen sınıfındaki en az 5 en fazla ise 10 çocuk için ölçeği doldurmuştur. Böylece 943 öğretmen, 726 anne ve 523 baba olmak üzere toplam 2208 kişiden veriler toplanmıştır. Verilerde 16 kişi ise çocukla ilişki durumunu belirtmemiştir. Kayıp veriler ve uç değerler silindikten sonra analiz yapılmak üzere 652 anne, 407 baba ve 783 öğretmen üzerinde çalışılmıştır. Annelerin yaşları incelendiğinde 618 annenin yaşını belirttiği ve minimum 20, maksimum 58 yaşında oldukları görülmüştür ($\bar{X}=33.6$). Babaların yaşları incelendiğinde ise 383 baba yaşını belirtmiş ve minimum 25, maksimum 56 yaşında oldukları görülmüştür ($\bar{X}=37.1$). Kalan 783 öğretmenin yaşları incelendiğinde ise 658 öğretmenin yaşını belirttiği ve minimum 22, maksimum 57 yaşında oldukları belirlenmiştir ($\bar{X}=35.4$). Ayrıca öğretmenlerin kıdem yılları incelendiğinde 505 öğretmenin kıdem yılını belirttiği ve minimum 1 maksimum 35 yıldır öğretmenlik yaptıkları görülmüştür ($\bar{X}= 12.7$).

5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için çalışma grubu açılımlı ve doğrulayıcı faktör analizleri için ayrı ayrı incelenmiştir. Son halde, 544 anne ve 682 öğretmen üzerinden çocuklar ile ilgili toplanan veriler ile madde analizleri, açılımlı faktör analizi ve güvenilirlik analizleri ve ölçüt geçerliği gerçekleştirilmiştir. Geliştirilmesi planlanan ölçek maddeleri, 507 kız ve 553 erkek çocuk için anneler ve öğretmenler tarafından doldurulmuştur. 166 çocuğun cinsiyet bilgileri ise belirtilmemiştir. AFA için annelerin yaş ortalaması 33.6, öğretmenlerin yaş ortalaması ise 35.1 şeklindedir. Araştırmanın doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise anne ($N=108$), baba ($N=407$) ve öğretmenlerden ($N=101$) oluşan başka bir örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar 295 kız ve 259 erkek çocuk için verileri doldurmuşlardır. Diğer taraftan 62 çocuğun cinsiyeti kişisel bilgiler bölümünde belirtilmemiştir. Analize alınan annelerin yaş ortalaması 33.2, babaların 37.1 ve öğretmenlerin ise 36.7 şeklinde bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

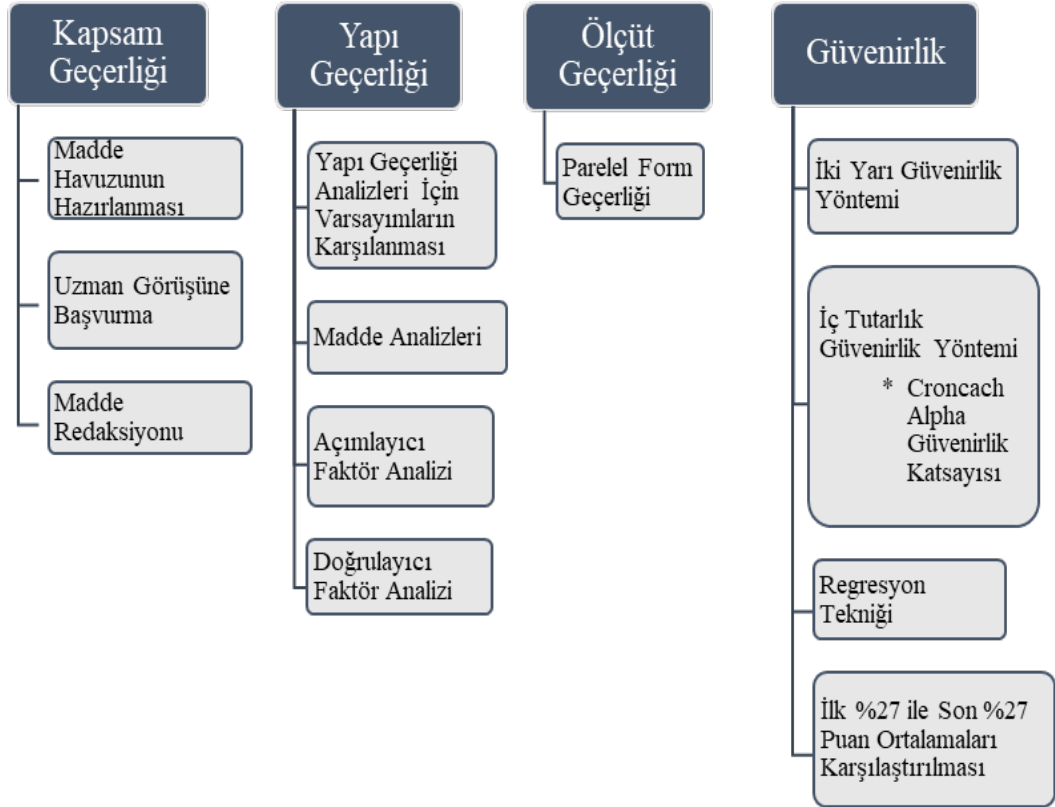
Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Durmuşoğlu Saltalı, Erbay, Işık ve İmir (2018) tarafından gerçekleştirilen Sosyal Duygusal Olma ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK), Türkiye'deki okul öncesi çocuklarında sosyal-duygusal iyi oluşu ve psikolojik sağlamlığı ölçmek amacıyla uyarlanmıştır. Uyarlama sürecinde dört ile altı yaşındaki çocuklardan iki bağımsız örneklem kullanılmıştır. Örneklem 1 (227 çocuk), PERİK-T'nin ölçeğin en uygun yapısını belirlemek için kullanılmıştır. Örneklem 2 (227 çocuk) ise geçerlik çalışması için kullanılmıştır. PERİK'in altı faktörlü orijinal faktör yapısını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. PERİK'in Türkiye örnekleminde elde edilen veriler orijinal alt boyutlarda kabul edilebilir uyum değerleri göstermemiştir. Bu yüzden, PERİK'in Türkiye örneklemini daha iyi temsil eden faktör yapısını keşfetmek için açılımlı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA sonuçlarına göre ölçek altı faktörlü ve 30 maddelik bir hal almıştır. Ölçek puanları göreceli olarak yüksek iç tutarlılık ve madde-toplam

korelasyonlarının 0.47 ile 0.76 arasında değiştiğini göstermiştir. PERİK'in ölçütlerle ilgili geçerliliği hakkında kanıt sağlamak için, cinsiyet ve yaşa göre farklılıklar belirlenmiştir.

5/6 Yaş Çocuklar İçin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (5/6 Yaş ÇOPİÖ) Geliştirme Çalışması

5/6 Yaş ÇOPİÖ Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için ilk olarak kapsam geçerliliği ve madde analizleri yapılmıştır. Devamında AFA ve DFA'ya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra ise ölçüt geçerliliği ve güvenilirlik analizlerinden elde edilen sonuçlar paylaşılmıştır. Son olarak ölçeğin nihai halinin değerlendirilmesi bulunmaktadır. Buna uygun olarak uygulanan ölçek geliştirme süreci mevcut çalışmalar (Büyüköztürk, 2016; Erkuş, 2016; Seçer, 2015; Tabachnick ve Fidell, 2015) ışığında kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği, ölçüt geçerliliği ve güvenilirlik analizleri şeklinde sınıflandırılarak Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Ölçek geliştirme süreci

Verilerin Analizi

Çalışmanın ilk aşamasında çalışma gurubundan toplanan veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri SPSS 25 ve LISREL programları ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Geçerlik Çalışmaları

Cronbach (1984) bir ölçme aracının geçerliğini, ölçek puanlarına bağlı olarak elde edilen düşüncenin desteklenmesi amacıyla kanıtların toplanma süreci olarak nitelendirmektedir (akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019). Amerikan Eğitim Araştırmaları Derneği (AERA), Ulusal Eğitimde Ölçme Danışmanlığı (NCME) ve Amerikan Psikoloji Derneği (APA) tarafından kapsam, yapı ve ölçüt geçerliği süreçleri ölçek geliştirme sürecinde genel olarak kabul görmektedir (Koyuncu ve Kılıç, 2019).

Kapsam Geçerliği

Kapsam geçerliği, oluşturulan maddelerin davranış ve konu alanını temsil edici yetkinlikte olup olmadığını incelemek amacıyla yapılmaktadır (Cronbach ve Meehl, 1955; akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019). Kapsam geçerliği kapsamında ilk olarak gizil değişkenlere ait davranış göstergeleri belirlenmiştir. Göstergeler konu ile ilgili yapılan çalışmalar, kuramsal çerçeve ve geliştirilmiş benzer nitelikteki ölçme araçlarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Yapılan uzun süreli incelemeler neticesinde ölçeğe ait madde havuzu 11 boyuttan oluşan 177 madde şeklinde yapılandırılmıştır. Daha sonra oluşturulan madde havuzu Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalında görev yapan bir, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalında görev yapan dört ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında görev yapan beş olmak üzere toplam 10 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan her bir madde için “Uygun”, “Uygun Değil” ya da “Kısmen Uygun” şeklinde düşünceleri ve ayrıca varsa maddeler hakkında görüş ve önerileri istenmiştir. Madde redaksiyonunda ise, uzman görüşlerinden hareketle, hazırlanmış olan her bir maddenin ölçülmek istenen davranışı ölçecek niteliğe sahip olup olmadığı, dil yönünden anlaşılır olup olmadığı, bilimsel açıdan bir yanlışın bulunup bulunmadığı, dil bilgisi hatasının bulunup bulunmadığı ve teknik yönden kusurlu olup olmadığı yönlerinden kontrol edilmiştir (Baykul, 2015).

Yapı Geçerliği

Kline (2016) yapı geçerliğinin, ölçek puanlarının ölçülmek istenen yapıyı sadece belirlenen göstergeler ile ölçüp ölçemediği ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Ölçeklerin psikometrik özelliklerinin incelenmesinde en yaygın kullanılan bir yöntem olan faktör analizi (Brown, 2015), bir korelasyon ya da kovaryans matrisi temelinde karmaşık verileri basitleştirmeyi amaçlayan istatistiksel tekniklerin birleşimidir (Kline, 2016). Bu doğrultuda alanyazında faktör analizi açılımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Açılımlayıcı faktör analizinde (AFA), en uygun faktör sayısı belirlenir ve maddelerin bu faktörlerin makul göstergeleri olup olmadığı incelenir (Brown, 2015). Doğrulayıcı faktör analizinde ise belirlenen faktör yapısının, ölçülen değişkenlerin gözlenen kovaryans yapısına uygun olup olmadığı incelenir (Floyd ve Widaman, 1995). Açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapabilmek için kendilerine özgü süreçleri de dikkate alınarak bazı benzer varsayımların karşılanması gerekmektedir (akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019).

Kayıp veri ve uç değerlerin (outliers) saptanması; Uç değerlerin saptanması ve veri dosyasından çıkartılması için ilk olarak standardize edilmiş z puanları hesaplanmış ve z puanı 3.29'dan büyük olan kişiler analize dâhil edilmemiştir. Bunun yanında Mahalanobis uzaklığı her bir vaka için hesaplanmış ve X^2 değeri $p < .001$ şeklinde olasılık kestirimi kabul edilerek 0.001'den küçük değere sahip kişiler analize alınmamıştır (Tabachnick ve Fidell, 2015).

Örneklem büyüklüğü ve seçimi; AFA için önerilen örneklem büyüklüğü ile ilgili alanyazında farklı görüşler bulunmaktadır. Birçok kaynakta bu sayının en az 300 kişi olması ve madde başına 5 ile 10 kişi arasında olması gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Ayrıca, örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde 100 kişinin az, 200 kişinin orta, 300 kişinin iyi; 500 kişinin çok iyi, 1000 kişi ve daha fazlasının ise mükemmel olduğu görüşü de bulunmaktadır (Comrey ve Lee, 1992; akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019). Ayrıca AFA için örneklem büyüklüğünün yeterliliğini incelemede kullanılan KMO değerinin 0.5'ten büyük olması ve çok değişkenli normallik varsayımını test etmek için kullanılan Bartlett Küresellik testinin anlamlı olması beklenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu doğrultuda 1226 kişilik veri setine yönelik olarak yapılan KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları sırasıyla .975 ve $p < .001$ şeklinde bulunmuştur. KMO değerinin 0.9'dan yüksek ve Bartlett Küresellik Testi sonucunun istatistiksel olarak anlamlı bulunması örneklem büyüklüğünün mükemmel düzeyde olduğunu göstermektedir (Seçer, 2015). Bu durum verilerin çok değişkenli normal dağılıma sahip olduğunu ve faktör analizi yapmaya uygun olduğunu işaret etmektedir.

Normallik; Verilerin normal dağılımı ile ilgili yapılan analizlerde çarpıklık basıklık değerleri incelenmiştir. Bu değerlerin sırasıyla - 1.167 (Skewness) ve .798 (Kurtosis) olduğu görülmüştür. Bu değerlerin +1.5 ile - 1.5 aralığında olması verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Madde analizleri; Ölçek geliştirme sürecinde yapı geçerliğinin sağlanması için en önemli iki analizin AFA ve DFA olduğu bilinmektedir. Ancak madde analizi, her ne kadar bir güvenilirlik analizi olarak değerlendirilse de madde toplam korelasyonları hesaplanarak maddelerin ayırt edici gücü madde geçerliğini sağlamak adına AFA ve DFA analizlerinden önce hesaplanmaktadır. Ölçekte madde analizi işlemleri her bir alt boyut için ayrı ayrı yapılmıştır. Bu süreçte .30'un altında olanlar, silindiği takdirde faktörün iç tutarlık katsayısını düşürmeyen maddeler (Erkuş, 2016) silinmiş ve tekrar güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu işlem ile ölçekten toplam 15 madde (7, 24, 34, 35, 49, 50, 82, 84, 86, 119, 123, 166, 167, 169 ve 171 numaralı maddeler) silinerek geriye 162 madde kalmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi (AFA); Yapılan araştırmalarda açımlayıcı faktör analizi yapılırken genellikle faktör çıkartma yönteminin belirlenmesi, faktör yüklerinin ve yamaç grafiğinin incelenmesi, faktörlerin isimlendirilmesi ve açıklanan toplam varyans oranının hesaplanması gibi işlemler gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda ölçek geliştirme sürecinde değişken sayısını azaltarak en az maddeyle en fazla bilgiyi toplamayı sağlayan Temel Bileşenler Analizi-TBA ile Varimax dik döndürme yöntemi seçilmiştir (Erkuş, 2016).

Bir sonraki aşamada ise maddelerin faktör yüklerine göre madde azaltma/çıkarma işlemleri yapılmıştır. Büyüköztürk (2010) maddelerin tek bir faktör altında toplanarak faktör yük değerlerinin en az .30 ve üzerinde olmasını ve bir maddenin farklı faktörlerde olan yük değerleri arasında en

az .10 puan fark olmasının maddelerin oluşturduğu faktörlerin tek yapıyı ölçtüğünü belirlemede gerekli olduğunu belirtmektedir. Ancak Seçer (2015) madde eksiltmede daha tutucu davranılmak istenildiğinde binişik maddelerin ayırt edilebilmesi için maddeler arası faktör yüklerinin .20, Can (2016) ise .15 düzeyinde bir fark olacak şekilde maddelerin incelenebileceğini belirtmektedir. Buna göre, ölçekte bu kriterlere uyarak boyutlarla en fazla ilişkili olan maddeleri ayırt edebilmek için kesme noktası .40 kabul edilmiş ve diğer boyutlarla .20'den daha az farka sahip olup binişik özellik gösteren maddeler, .40 üzerinde faktör yük değeri olup kendi boyutunda öbekleşmeyen maddeler ve .40'ın altında kalan bütün maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Bu işlemler üç aşamalı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

3. aşama AFA'dan sonra kalan 95 maddenin 9 alt boyutta öbekleştiği görülmektedir. Maddelerin faktör yükleri .30'un üzerinde ve maddeler binişik özellik göstermemektedir. Bundan sonraki aşamada ise modelin uyum iyiliği değerleri 1. Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi ile incelenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA); Alanyazında yapılan çalışmalarda genel olarak, doğrulayıcı faktör analizi kapsamında varsayımların karşılanma durumu, parametre kestirim yönteminin belirlenmesi, faktör yükleri, t değerleri, yol (path) diyagramı, χ^2 (Kay-kare), χ^2 /Serbestlik Derecesi (sd) ve uyum indekslerinin incelendiği görülmektedir. En sık olarak incelenip raporlanan uyum indekslerinin ise CFI, NFI, TLI, GFI, NNFI, AGFI, RFI, IFI, PNFI, PGFI, RMSEA, SRMR ve RMR olduğu söylenebilir.

Koyuncu ve Kılıç (2019) mümkün olduğu kadar büyük örneklem üzerinde çalışılmasının hesaplanan model hatalarının önüne geçebileceğini belirtmektedir. DFA için yeterli örneklem büyüklüğü belirlenirken ise genel olarak kabul edilen bir oran bulunmamakla birlikte, alanyazında (MacCallum, Widaman, Preacher ve Hong, 2001; Wolf, Harrington, Clark ve Miller, 2013; Worthington ve Whitaker, 2006) 300 ve üzeri bir örneklem sayısı üzerinde çalışılması önerilmektedir (akt. Koyuncu ve Kılıç, 2019). Bunların yanında, DFA yapılmadan önce eksik ve uç değer belirleme, tek ve çok değişkenli normallik inceleme ve çoklu doğrusal bağlantılı durumunu kontrol etme gibi varsayımların da karşılanması önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015).

5/6 yaş ÇOPİO ölçeği için AFA analizleri tamamlandıktan sonra kalan maddeler farklı bir örneklem grubunda Doğrulayıcı Faktör Analizine alınmış ve uyum iyiliği değerleri hesaplanmıştır. DFA sonuçlarında χ^2 /sd CFI, NFI, IFI, NNFI-TLI, GFI, NNFI, AGFI, RFI, PGFI, RMR, SRMR ve RMSEA değerleri incelenmiştir. Bazı değerlerin mükemmel uyum, bazı değerlerin iyi uyum ve bazı değerlerin düşük uyum göstermesi sonucunda modifikasyon (düzeltme indekslerinin kullanılması) işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu işlem sonucunda 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 36, 39, 40, 43, 44, 52, 56, 57,58, 63, 65, 69, 73, 74, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 103, 104, 105, 106, 108, 133, 155, 156, 159, 160, 163, 170 ve 175 numaralı maddelerin birçok maddeyle hata terimlerinin yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla değişken hataların birbiriyle ilişkili olması durumunda, her bir gizil değişkenin teorik yapısının bozulduğu ve modeli oluşturan gizil değişkenlerin birbirinden bağımsız olmadığı düşünülmektedir. Bu durumda bu maddelerin ya model dışına çıkarılması ya da hata varyanslarının birbirlerine bağlanmaları gerekmektedir (Jöreskog ve Sörborn, 2005; akt. Seçer, 2015). Dolayısıyla 25, 29, 33, 36, 43, 44, 52, 56, 57, 58, 63, 65, 69, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 103,

104, 105, 106, 108, 133 ve 175 maddelerinin birçok madde ile ortak hata varyansına sahip oldukları görülmüş ve içerdikleri anlamlar alanyazın ışığında değerlendirilerek ölçekten çıkartılmışlardır. Kalan 26 ile 27, 30 ile 31, 39 ile 40, 73 ile 74, 155 ile 156, 159 ile 160 ve 163 ile 170 numaralı maddelerinin ise kendi aralarındaki hata varyanslarının yüksek olduğu görülmüş ve içerdikleri anlamlar dikkate alınarak hata varyanslarının birleştirilmesine karar verilmiştir. Ancak bu aşamada ilk önce kalan maddeler üzerinden tekrar Açımlayıcı Faktör Analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği Maddelerine Ait Faktör Yükleri (N=1226)

Maddeler	Faktör Yükleri								
	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör	5.Faktör	6.Faktör	7.Faktör	8.Faktör	9.Faktör
m41	0.819								
m40	0.812								
m39	0.807								
m46	0.784								
m47	0.780								
m37	0.777								
m45	0.746								
m42	0.721								
m48	0.713								
m38	0.647								
m170		0.728							
m174		0.711							
m172		0.702							
m168		0.691							
m163		0.688							
m165		0.683							
m176		0.681							
m173		0.677							
m159			0.706						
m157			0.702						
m160			0.694						
m158			0.638						
m161			0.634						
m156			0.614						
m155			0.569						
m162			0.563						
m153			0.543						
m152			0.537						
m102				0.690					
m91				0.680					
m97				0.676					
m100				0.669					

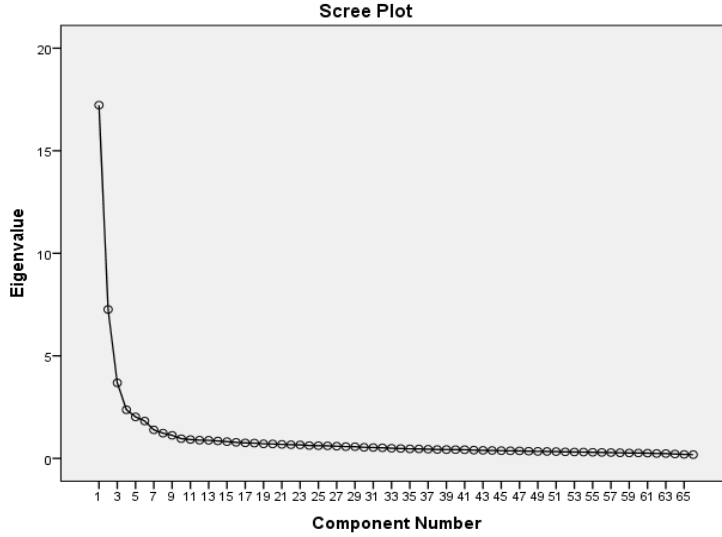
m107	0.665								
m109	0.662								
m89	0.586								
m27		0.767							
m26		0.756							
m30		0.725							
m31		0.721							
m32		0.688							
m28		0.678							
m59			0.656						
m64			0.646						
m70			0.616						
m62			0.603						
m68			0.579						
m53			0.473						
m73				0.614					
m72				0.582					
m74				0.560					
m81				0.549					
m132				0.513					
m131				0.489					
m130				0.486					
m6						0.744			
m5						0.689			
m8						0.590			
m4						0.564			
m12						0.481			
m3						0.458			
m143								0.639	
m142								0.630	
m140								0.529	
m145								0.511	
m138								0.497	
m146								0.452	

Tablo 1’de kalan 66 madde üzerinden yapılan AFA sonuçlarına göre ölçek 9 boyutlu olma özelliğini korumuştur. Öz değer belirme yöntemine göre de toplam varyansın %58’ini açıklayan özdeğeri 1’in üzerinde 9 faktör bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği Faktör Öz Değerleri (N=1226)

Faktörler	1. Faktör	2. Faktör	3.Faktör	4.Faktör	5.Faktör	6. Faktör	7. Faktör	8. Faktör	9. Faktör
Varyans Yüzdesi	26.095	11.000	5.584	3.595	3.066	2.762	2.107	1.863	1.705
Toplam Varyans Yüzdesi	26.095	37.096	42.679	46.274	49.340	52.102	54.209	56.072	57.777
Özdeğer	17.223	7.260	3.685	2.372	2.024	1.823	1.391	1.230	1.125

Şekil 2. Alt boyutlara ilişkin scree plot

Daha sonraki süreçte ise maddelerin boyutlarla uyumuna tekrar bakılmış ve sonuçlar Koyuncu ve Kılıç (2019) tarafından uyum indekslerinin genel olarak incelenebilmesini sağlayan genel çerçeve kullanılarak Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.

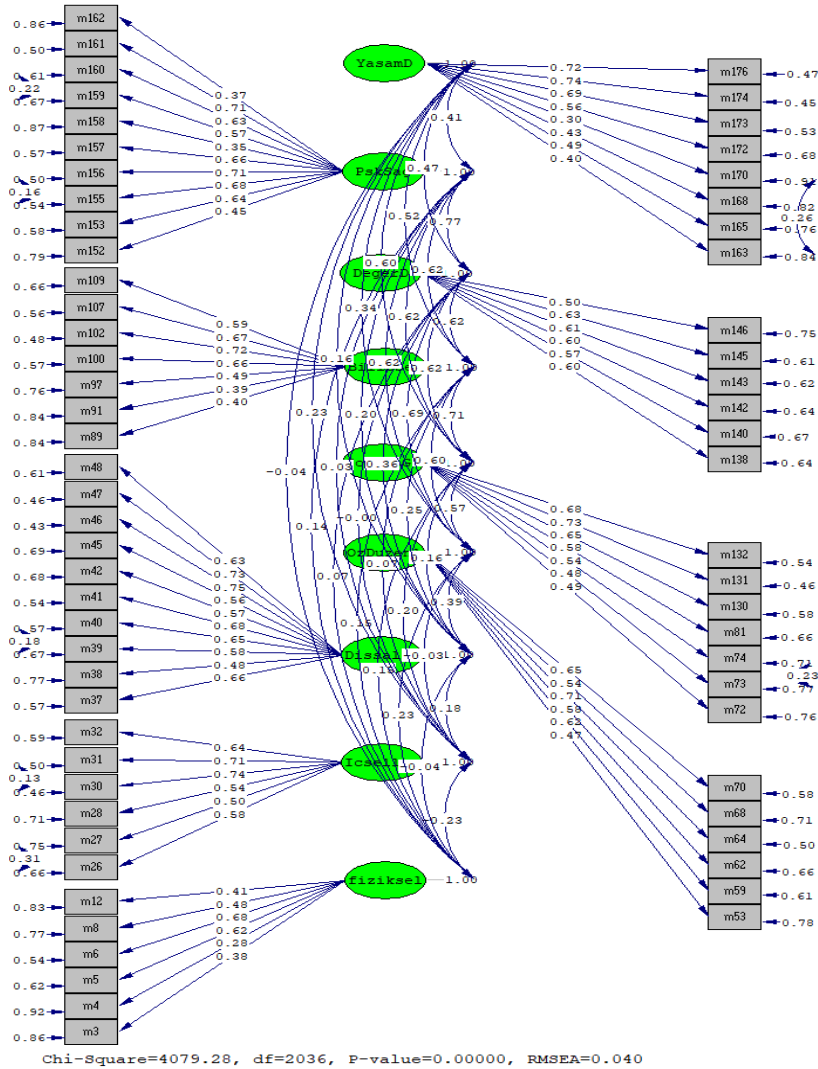
5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği Uyum İndeksleri ve Kabul Edilebilir Kesme Noktaları (N=616)

İstatistik	Standartlar*	66 Madde	Uygunluk
p	< .05	0.00	-
χ^2/sd	5'ten küçük olmalı (Anderson ve Gerbing, 1984); Kullanılmamalı(Kline, 2016; Wheaton,1987)		İyi uyum
RMSEA	0.06'ya yakın veya az olabilir (Hu ve Bentler, 1999); 0.08'den az kabul edilebilir, 0.05'ten az iyi uyum, 0.1'den büyük olduğunda model reddedilmeli (Browne ve Cudeck, 1993);	0.040	İyi uyum
RMR	Mümkün olduğunca düşük olmalı (Tabachnick ve Fidell, 2012)	0.047	İyi Uyum
SRMR	0.08'e yakın veya az olabilir (Hu ve Bentler, 1999); 0.05'ten az iyi uyum (Byrne, 1998)	0.052	Kabul edilebilir
NFI	0.90'dan büyük iyi uyum (Bentler ve Bonnet, 1980)	0.91	İyi Uyum
NNFI-TLI	0.95'e yakın veya büyük olmalı, 0.90 ile 0.95 arası kabul edilebilir(Hu ve Bentler, 1998; 1999)	0.95	İyi Uyum
CFI	0.95'e yakın veya büyük iyi uyum, 0.90 ile 0.95 arası kabul edilebilir (Hu ve Bentler, 1998; 1999)	0.95	İyi Uyum
IFI	0.90 ve üzeri iyi uyum (Marsh ve Hau, 1996)	0.95	İyi uyum
RFI	0.90 ve üzeri iyi uyum (Marsh ve Hau, 1996)	0.90	İyi uyum
GFI	0.95'ten büyük olmalı (Miles, Shevlin, 1998); 0.90 ve üzeri iyi uyum (Hooper vd., 2008)	0.83	Düşük uyum

AGFI	0.90 ve üzeri iyi uyum (Hooper vd., 2008)	0.82	Düşük uyum
PNFI	0.80'den büyük olmalı (Marsh ve Hau, 1996)	0.86	İyi Uyum
PGFI	Kesin bir sınır yok ama 0.50'ye kadar düşebilir (Hooper vd., 2008; Mulaik vd., 1989); 0.80'den büyük olmalı (Marsh ve Hau, 1996)	0.77	Kabul edilebilir

*Standartlar oluşturulurken Koyuncu ve Kılıç (2019) tarafından yapılan çalışma esas alınmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde DFA sonuçları χ^2 /sd, CFI, NFI, IFI, NNFI, NNFI-TLI, PGFI, RMSEA, RMR ve SRMR değerlerinde ölçeğin çoğunlukla iyi uyum aralığında çıktığını göstermektedir. Sadece GFI ve AGFI uyum indeksleri kabul edilebilir sınırların altında ancak çok yakın sonuçlar vermiştir.

Şekil 3. DFA analizi sonucu maddelerin faktör yükleri

Bu sonuçlar verilerin modelle iyi uyum sağladığını gösterir niteliktedir. Bu sonuçlara dayanarak ölçeğin genel olarak geçerli bir yapıya sahip olduğu düşünülmektedir. Bundan sonraki aşamada ise paralel form geçerliği yapılmıştır.

Paralel Form Geçerliği

Geliştirilen ölçeğin ölçmek isteneni ölçüyor olması ile ilgili analiz ölçüt geçerliği test edilerek incelenmiştir (Büyüköztürk, 2016). Bu amaçla alanyazında benzer özelliklere sahip başka bir ölçek ile mevcut ölçeğin toplam ve alt boyutları üzerinden korelasyon düzeyi incelenmiş ve Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4.

5/6 Yaş Çocukları için Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin Paralel Form Geçerliğine İlişkin Bulgular (N=1226)

Değişkenler	Sosyal İlişki Kurma/ Sosyal Performans	Kendini Kontrol/ Özdüzenleme	Kendine Güven/ Atılganlık	Stresle Başa Çıkma/ Duygusal dengelilik	Sorumluluk Bilinci/ Görev Yönelimi	Keşfetmekten Keyif Alma/ Keşfetme Merakı	PERİK Toplam
Fiziksel Sağlık	.299**	.314**	.323**	.168**	.346**	.338**	.391**
Düşük	.137**	.018	.142**	.259**	.032	.096**	.068*
İçselleştirme							
Düşük	.130**	.288**	.067*	.396**	.146**	.139**	.138**
Dışsallaştırma							
Öz Düzenleme	.464**	.600**	.432**	.412**	.606**	.526**	.615**
Sosyal	.669**	.557**	.707**	.430**	.595**	.694**	.748**
Yetkinlik- Girişkenlik							
Bilişsel Yetkinlik	.539**	.576**	.680**	.443**	.610**	.677**	.709**
Değer Davranışları	.612**	.682**	.563**	.497**	.611**	.613**	.721**
Psikolojik Dayanıklılık	.564**	.561**	.510**	.410**	.583**	.574**	.668**
Yaşam Doyumu	.553**	.613**	.600**	.466**	.566**	.674**	.695**
5/6 Yaş ÇOPİÖ Toplam	.662**	.713**	.667**	.607**	.681**	.725**	.791**

*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır ($p<.05$) ** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır ($p<.01$)

5/6 Yaş ÇOPİÖ ölçeğinin paralel form geçerliği için Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Durmuşoğlu ve diğ. (2018) tarafından gerçekleştirilen Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ile arasındaki ilişki pearson momentler çarpımı katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Alanyazında 0.70-1.00 arası korelasyon katsayısı yüksek, 0.70-0.30 arası orta ve 0.30-0 arası ise düşük düzeyde ilişki olduğu anlamına geldiği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Tablo 4'deki sonuçlar incelendiğinde ise 5/6 Yaş ÇOPİÖ ölçeğinin Fiziksel Sağlık alt boyutunun

PERİK'in tüm alt boyutları ve toplam puanı ile arasında orta düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Düşük İçselleştirme alt boyutunun ise Kendini Kontrol/Özdüzenleme ve Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi alt boyutları dışında PERİK'in diğer alt boyutları ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer alt boyutlar incelendiğinde ise Sosyal Yetkinlik-Girişkenlik ile Kendine Güven/Atılganlık ve PERİK Toplam; Bilişsel Yetkinlik ile PERİK Toplam arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişki görülürken diğer boyutların birbirleriyle arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuçların 5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeğinin ölçüt geçerliği olduğunu göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Güvenirlilik Çalışmaları

5/6 Yaş ÇOPİO ölçeğinin güvenirlik analizleri için ölçeğin geçerlik çalışmalarından sonra kalan maddelere ait madde-toplam korelasyonları, alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha katsayıları, iki yarı güvenirlik yöntemi ve regresyon tekniği kullanılmıştır. İlk olarak Tablo 5'te görüldüğü üzere AFA ve DFA analizleri sonrasında maddelerin ayırt edicilik güçleri madde-toplam korelasyonları hesaplanarak tekrar incelenmiştir.

Tablo 5.

5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeği AFA-DFA Sonrası Madde Toplam Korelasyonları (N=1226)

Alt Boyutlar	Maddeler	Madde Ortalaması	Madde Standart Sapması	Düzeltilmiş Madde-toplam Korelasyonu	Alt Boyut Cronbach Alpha
Fiziksel Sağlık	m3	3.6427	1.30853	.361	.693
	m4	3.4241	1.07947	.441	
	m5	3.1811	1.17310	.491	
	m6	3.1680	1.11223	.534	
	m8	3.0775	1.22546	.402	
	m12	3.1852	.98103	.324	
Düşük İçselleştirme	m26	3.6762	1.19333	.624	.86
	m27	3.5114	1.17050	.593	
	m28	4.0538	1.10452	.637	
	m 30	3.9837	1.12329	.714	
	m31	3.9772	1.14833	.698	
	m32	4.0489	1.10843	.659	
Düşük Dışsallaştırma	m37	3.7945	1.11179	.740	.93
	m38	3.9380	1.09219	.628	
	m39	3.8124	1.06861	.758	
	m40	4.0816	1.12625	.780	
	m41	3.8997	1.12800	.760	
	m42	3.9837	1.17166	.676	
	m45	4.0212	1.10489	.710	
	m46	3.7431	1.10954	.729	
m47	3.8140	1.11597	.740		
m48	3.7292	1.15214	.660		

	m53	3.0767	1.05474	.447	.81
	m59	3.3034	1.04711	.603	
Öz Düzenleme	m62	3.4103	1.00474	.586	
	m64	3.3344	1.01856	.645	
	m68	3.3189	.97658	.617	
	m70	3.2610	1.06846	.551	
	m72	3.6338	1.05929	.641	.87
Sosyal Yetkinlik- Girişkenlik	m73	3.4608	1.06852	.650	
	m74	3.5538	1.04313	.643	
	m81	3.5759	1.07569	.603	
	m130	3.4568	1.04049	.621	
	m131	3.8361	1.03097	.686	
	m132	3.6485	1.00670	.652	
	m89	3.8866	1.07104	.583	.89
Bilişsel Yetkinlik	m91	4.1362	1.06532	.734	
	m97	3.9380	1.06188	.684	
	m100	3.5440	1.02385	.649	
	m102	3.7219	1.00047	.697	
	m107	3.8646	1.04726	.705	
	m109	3.8352	1.09943	.686	
	m138	3.3858	.94869	.610	.84
Değer Davranışları	m140	3.4641	1.01375	.630	
	m142	3.3491	.99410	.633	
	m143	3.3091	1.07127	.620	
	m145	3.5938	1.05355	.624	
	m146	3.6387	1.05170	.609	
	m152	3.1436	.95393	.528	.89
Psikolojik Dayanıklılık	m153	3.3222	.96711	.602	
	m155	3.4054	.97291	.633	
	m156	3.3491	.95301	.656	
	m157	3.0538	.99732	.656	
	m158	3.1550	1.08216	.523	
	m159	3.2170	.98075	.688	
	m160	3.2007	.96156	.690	
	m161	3.4021	.95821	.686	
	m162	3.4119	1.02100	.534	
	m163	3.9927	1.02417	.714	.92
Yaşam Doyumu	m165	3.8817	1.02454	.714	
	m168	3.8589	1.01281	.694	
	m170	3.9086	1.08713	.690	
	m172	4.0000	1.04198	.728	
	m173	3.9967	.98809	.756	
	m174	3.9568	.94791	.781	
	m176	4.0090	.98681	.763	
Toplam 66 madde					.95

Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde maddelerin madde-toplam korelasyon katsayılarının en düşük .32 olduğu bunun da kabul edilebilir ölçüde olduğu görülmektedir.

İki Yarı Güvenirlik Yöntemi

Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısının hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden bir diğeri ise iki yarı test güvenilirliği yöntemidir. 1226 kişilik veriler üzerinde ölçek maddeleri iki ayrı gruba ayrılmıştır. Bu bölme işlemi tek ve çift numaralı soruları ayırarak bölme, tam yarıdan bölme veya rastgele bölme şeklinde olabilir (Büyüköztürk, 2016). Bu uygulamada maddeler tek ve çift numaralı olanlar ayrılarak bölme işlemi yapılmıştır. Daha sonra her çocuğa ait ölçeğin iki yarısından aldığı puanlar hesaplanmıştır. Devamında bu puanlar arasında korelasyon elde edilerek testin bir yarısına ait güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. Ölçeğin tümüne ait iç tutarlılığı hesaplamak için Spearman-Brown formülü kullanılmıştır. Bu değer 0.70'den yukarı çıkması iç tutarlılık anlamında güvenilirlik yüksek olarak değerlendirilmektedir (Seçer, 2015). Tablo 6'da yapılan analiz sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 6.

Spearman-Brown Katsayısı ile İç Tutarlılık Analizi Bulguları (N=1226)

	N	Cronbach Alpha	Spearman-Brown Kat Sayısı	Guttman Split- Half Kat Sayısı	r
Ölçeğin Tek Sıralı Yarası	33 ^a	.898	.973	.973	.947
Ölçeğin Çift Sıralı Yarası	33 ^b	.898			

a. Maddeler: m3, m5, m8, m26, m28, m31, m37, m39, m41, m45, m47, m53, m62, m68, m72, m74, m89, m97, m102, m109, m131, m138, m142, m145, m152, m155, m157, m159, m161, m163, m168, m172, m174.

b. Maddeler: m4, m6, m12, m27, m30, m32, m38, m40, m42, m46, m48, m59, m64, m70, m73, m81, m91, m100, m107, m130, m132, m140, m143, m146, m153, m156, m158, m160, m162, m165, m170, m173, m176.

Tablo 6'daki değerler incelendiğinde ölçeğin iki yarısının korelasyon değeri ($r=.95$) yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Spearman-Brown ve Guttman Split-Half katsayıları da .70'in üzerinde değer göstermektedirler. Bu sonuçlar ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğuna kanıt gösteren bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Alt ve üst %27'lik Dilimlerin Karşılaştırılması

Bir ölçme aracında ölçülmek istenen davranışı sergileyen bireyler ile sergilemeyenleri birbirinden iyi düzeyde ayırt etmesi de beklenmektedir (Can, 2016). Bu amaçla ölçme aracından alınan puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanır ve sıralanan bu puanların ilk %27 ile son %27 diliminde kalan kişiler üst ve alt grup olarak adlandırılır. Bu gruplarda kalan kişilerin puan ortalamaları ilişkisiz örneklem t-testi ile karşılaştırılmaktadır. Gruplar arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç vermesi, testin iç tutarlılığına ilişkin bir kanıt olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması tüm alt boyutlarda ve ölçekten alınan toplam puanda ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Alt ve Üst %27'lik Dilimlerin Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Sonuçları (N=1226)

	Grup	N	Ort	SS	t	p	
Fiziksel Sağlık	1.00	Alt%27	331	14.2598	2.63062	-58.720	.000***
	2.00	Üst%27	331	24.7734	1.92118		
Düşük İçselleştirme	1.00	Alt%27	331	25.3897	1.05418	-43.187	.000***
	2.00	Üst%27	331	28.9275	1.05351		
Düşük Dışsallaştırma	1.00	Alt%27	331	27.0181	5.74559	-63.809	.000***
	2.00	Üst%27	331	47.9970	1.66333		
Öz Düzenleme	1.00	Alt%27	331	13.8973	2.55397	-64.449	.000***
	2.00	Üst%27	331	24.7130	1.67308		
Sosyal Yetkinlik- Girişkenlik	1.00	Alt%27	331	17.9124	3.97967	-54.588	.000***
	2.00	Üst%27	331	30.9124	1.71310		
Bilişsel Yetkinlik	1.00	Alt%27	331	19.2296	4.29607	-54.336	.000***
	2.00	Üst%27	331	32.6918	1.36467		
Değer Davranışları	1.00	Alt%27	331	14.7341	3.30500	-52.731	.000***
	2.00	Üst%27	331	25.5891	1.76165		
Psikolojik Dayanıklılık	1.00	Alt%27	331	23.9577	4.44747	-56.308	.000***
	2.00	Üst%27	331	40.5861	3.01426		
Yaşam Doyumu	1.00	Alt%27	331	22.9275	5.04052	-53.381	.000***
	2.00	Üst%27	331	38.2266	1.33485		
ÇOPİÖ Toplam	1.00	Alt%27	331	192.9184	23.31060	-59.783	.000***
	2.00	Üst%27	331	272.5317	6.60450		

5/6 Yaş ÇOPİÖ ölçeğinin iç tutarlık analizi için yapılan alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması sonucunda Tablo 7'de de görüldüğü üzere bütün alt boyutlarda ve ölçeğin toplamında anlamlı düzeyde fark görülmüştür ($p<.001$). Bu durum ölçeğin iç tutarlığına ilişkin kanıtlardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Regresyon tekniği. Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında madde geçerlikleri incelenmiştir. Regresyon tekniği ile maddeler yordayıcı değişken, ölçekten alınan toplam puan ise yordanan değişken olarak analize alınmış ve basit doğrusal regresyon yapılmıştır. Regresyon eşitliğinin istatistiksel anlamlılığı ANOVA ile test edilmiş ve F değeri anlamlı olan maddelerin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Regresyon katsayılarının istatistiksel anlamlılığı da t-testi ile analiz edilmiş ve regresyon katsayıları pozitif olan ve istatistiksel olarak anlamlı olan maddelerin geçerli olduğu kabul edilmiştir (Terzi, 2019).

Puanlama

Ölçek 5'li likert tip hazırlanmış ve toplam 66 madde ve 9 alt boyuttan oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek minimum puan 66 iken en yüksek puan 330'dur. Ölçekte fiziksel sağlık alt boyutunda bulunan 5. madde "Genel olarak yorgundur/enerjisi düşüktür" ile düşük içselleştirme ve düşük dışsallaştırma alt boyutlarının bütün maddeleri (7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 ve 22 numaralı maddeler) tersten puanlanmaktadır. Ölçek çocuğu yakından tanıyan bir yetişkin

tarafından (anne, baba veya öğretmen) doldurulabilir. Ölçek alt boyutlar üzerinden ve kavramsal-kuramsal yapısının desteklediği üzere toplam puan alınarak ayrı ayrı puanlanabilir.

Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışmada 5-6 yaş çocuklarında psikolojik iyi oluş hakkında bütüncül bir bakış açısı sunan bir model önerilmiş ve bu model temelinde geçerli, güvenilir, kapsamlı ve kullanışlı bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen ÇOPİO modelinin temel boyutları *fiziksel sağlık, düşük içselleştirme, düşük dışsallaştırma, öz düzenleme, sosyal yetkinlik-girişkenlik, bilişsel yetkinlik, değer davranışları, psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu* olarak belirlenmiştir. Bu boyutları ölçmek amacıyla geliştirilmesi tasarlanan ölçek için madde havuzu hazırlanmış ve geçerlik-güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

5/6 Yaş ÇOPİO'nun yapı geçerliği için varsayımların karşılanma durumu incelendikten sonra ilk olarak madde analizi yapılarak maddelerin ayırt edicilik gücü incelenmiştir. Bu kapsamda her bir alt boyut için ayrı ayrı madde toplam korelasyonları hesaplanmış ve değeri .30'un altında olanlar, silindiği takdirde faktörün iç tutarlık katsayısını düşürmeyen maddeler (Erkuş, 2016) ölçekten çıkartılmıştır. Böylece 15 madde (7, 24, 34, 35, 49, 50, 82, 84, 86, 119, 123, 166, 167, 169 ve 171 numaralı maddeler) silinerek geriye kalan 162 madde ile Açıklayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği için sonraki adımda üç aşamadan oluşan Açıklayıcı Faktör Analizi-AFA yapılmıştır. AFA analizleri çerçevesinde boyutlarla en fazla ilişkili olan maddeleri ayırt edebilmek için faktör yük değeri kesme noktası .40 kabul edilmiş ve diğer boyutlarla .20'den daha az farka sahip olup binişik özellik gösteren maddeler (Seçer, 2015), .40 üzerinde faktör yük değeri olup kendi boyutunda öbekleşmeyen maddeler ve .40'ın altında kalan bütün maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Böylece Temel Bileşenler Analizi-TBA ile Varimax dik döndürme yöntemi sonucunda 95 madde ve 9 boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. Maddelerin faktör yükleri .30'un üzerinde ve maddeler binişik özellik göstermemektedir.

5/6 Yaş ÇOPİO ölçeğinin yapı geçerliği için sonraki aşamada ise modelin uyum iyiliği değerleri 95 madde ve 9 alt boyut üzerinden 1. Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi-DFA ile incelenmiştir. İlk aşamada yapılan DFA analizi bazı uyum indekslerinin düşük değerler sergilediğini göstermiştir. Bu durumda modifikasyon işlemleri gerçekleştirilmiştir. Böylece 25, 29, 33, 36, 43, 44, 52, 56, 57, 58, 63, 65, 69, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 103, 104, 105, 106, 108, 133 ve 175 maddelerin ölçekten çıkartılırken 26 ile 27, 30 ile 31, 39 ile 40, 73 ile 74, 155 ile 156, 159 ile 160 ve 163 ile 170 numaralı maddelerin ise hata varyanslarının birleştirilmiştir. Daha sonra tekrar AFA analizi gerçekleştirilmiş ve maddelerin boyutlara dağılımı ve faktör yükleri değerlendirilmiştir. Böylece toplam varyansın %58'ini açıklayan özdeğeri 1'in üzerinde 9 faktör bulunmuştur. Son olarak DFA sonucunda bazı uyum indekslerinin değerleri ise $\chi^2/sd = 2.0035$, RMSEA = 0.040, SRMR = 0.052, NFI = 0.91, TLI = 0.95, CFI = 0.95 ve IFI = 0.95 olarak elde edilmiştir.

5/6 Yaş ÇOPİO ölçeğinin ölçüt geçerliği ise Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ile arasındaki ilişki katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Bu incelemede Büyüköztürk (2016) tarafından önerilen değerler kullanılarak yorumlama yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle korelasyon

katsayısının 0.70-1.00 arası olmasının yüksek, 0.70-0.30 arası orta ve 0.30-0 arası olmasının düşük düzeyde ilişki gösterdiği varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre 5/6 Yaş ÇOPİO ölçeğinin Fiziksel Sağlık alt boyutunun PERİK'in tüm alt boyutları ve toplam puanı ile arasında orta düzey pozitif yönlü; Düşük İçselleştirme alt boyutunun Kendini Kontrol/Özdüzenleme ve Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi alt boyutları dışında PERİK'in diğer alt boyutları ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur. Diğer alt boyutlar incelendiğinde ise Sosyal Yetkinlik-Girişkenlik ile Kendine Güven/Atılganlık ve PERİK Toplam; Bilişsel Yetkinlik ile PERİK Toplam arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişki görülürken diğer boyutların birbirleriyle arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuçların 5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeğinin ölçüt geçerliği olduğunu gösterir nitelikte olduğu söylenebilir.

5/6 Yaş ÇOPİO Ölçeğinin güvenilirlik analizleri için ise ölçeğin geçerlik çalışmalarından sonra kalan maddelerine ait madde-toplam korelasyonları, alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha katsayıları, iki yarı güvenilirlik yöntemi ve regresyon tekniği kullanılmıştır. Bulgular maddelerin madde-toplam korelasyon katsayılarının en düşük .32 ve kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Alt boyutlara ilişkin Cronbach's alpha katsayıları incelendiğinde Fiziksel Sağlık .693, Düşük İçselleştirme .86, Düşük Dışsallaştırma .93, Öz Düzenleme .81, Sosyal Yetkinlik-Girişkenlik .87, Bilişsel Yetkinlik .89, Değer Davranışları .84, Psikolojik Dayanıklılık .89 ve Yaşam Doyumu .92 iken, ölçeğin toplam puan üzerinden güvenilirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iki yarı güvenilirlik analizinde de korelasyon katsayıları yüksek bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin iç tutarlık analizi için yapılan alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması sonucunda bütün alt boyutlarda ve ölçeğin toplamında anlamlı düzeyde fark görülmüştür. Son olarak her bir madde için hesaplanan regresyon katsayısının ise toplamı yordamada anlamlı olduğu bulunmuştur.

Alan yazında erken çocukluk döneminde iyi oluş düzeyinin incelenmesi için fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim dönemi özelliklerini içinde barındıran psikolojik değişkenler üzerine temellendirilmiş farklı ölçme yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Psikolojik iyi oluş ile ilgili ölçme araçlarının ise sınırlı sayıda olduğu (GL Assessment, 2018), bununla birlikte, erken çocukluk döneminde genel kabul görmüş bir kavramsal çerçeve veya model çalışmalarının ise kapsayıcı/bütüncül bir bakış açısına sahip olmadığı görülmektedir. Psikolojik iyi oluşun teorik temelleri incelendiğine, çocuklarda psikolojik iyi oluş ile ilgili çocukluktan yetişkinliğe doğru gelişim evrelerinde nasıl bir değişim olduğu ve yetişkin psikolojik iyi oluş ile nasıl farklılık gösterdiği hakkında çok az kuramsal araştırma olduğu görülmektedir. Çocuklarda psikolojik iyi oluş ile ilgili nicel araştırmalarda genellikle yetişkin modeli (Ryff ve Keyes, 1995) bileşenlerinin çocuklara uygun bir yansıması şeklinde hazırlanan modeller kullanılmaktadır (Liddle ve Carter, 2015; Oprea ve diğ., 2018). İyi oluş alanlarının ölçülmesini sağlamak için, çocukların daha soyut kavramlarda kendi algı ve deneyimlerinin nasıl güvenilir bir şekilde ölçüleceğine dair daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Fauth ve Thompson, 2009). Bu bağlamda bu çalışmanın alanyazındaki bu ihtiyacı gidermeye yönelik katkı sağlayıcı olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, elde edilen bulgular 5/6 Yaş ÇOPİO'nun psikometrik özelliklerinin genel olarak kabul edilebilir nitelikte olduğunu göstermektedir. Alanyazında da belirtildiği üzere, çocuklarda iyi oluşun kapsamlı bir resmi çizilirken birbirleriyle ilişkili olan psikososyal boyutlar göz önüne alınarak

çalışılmalıdır (Schweiger ve Graf, 2015). Dolayısıyla kendini iyi hissetme ve sürekli bir gelişim içinde olmayla ilgili olan psikolojik iyi oluşun, sağlıklı ve mutlu bir çocuğun sahip olması gereken özellikleri de içermesi beklenmelidir. Ayrıca Maslow (2018) çocuklarda iyi oluşun bütüncül bir şekilde incelenebilmesi için gelişimsel görevlerin birer gösterge olarak ele alınmasının önemine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda önerilen bu modelin çocuklarda psikolojik iyi oluşun değerlendirilmesinde söz konusu beklentiler ışığında alanyazına katkı sağlayacağı söylenebilir. Ancak başkaca çalışmalarda bu modelin ve ilgili maddelerin test edilmesi ve kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi katkı sağlayıcı olacaktır. Bunlara ek olarak, bu model üzerine yapılandırılan ölçme aracı ile çocuklarda davranış çıktılarını dikkate alan ve ihtiyaç duyulması halinde çocuklarda psikolojik iyi oluş düzeyinin artırılmasına yönelik olan müdahale programlarının oluşturulması da alanyazına katkı sağlayıcı olabilir. Bunların dışında, verilerin analizinde 2. Düzey Doğrulayıcı Faktör analizi yapılmaması mevcut çalışmanın bir sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Ölçeğin yapı geçerliğine daha fazla kanıt sunması için bu yönde analizleri içeren çalışmaların yapılması da önerilmektedir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise çalışma grubu belirlenirken normal gelişim gösteren ve ebeveynleri birlikte yaşayan (boşanma, kayıp vb yaşamamış) çocuklar ile çalışılmasıdır. Bu durum genelleme yapmayı hedefleyen çalışmalarda dikkate alınmalıdır.

Etik Kurul İzni

Bu araştırma, Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulununun 29/04/2020 tarihli 68282350/2018/G03 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Kaynakça

- Abed, N., Pakdaman, S., Heidari, M. & Tahmassian, K. (2016). Developing psychological well-being scale for preschool children. *Global journal of health science*, 8(11), 104-111. doi:10.5539/gjhs.v8n11p104
- Adler, A. (2019). *Çocuk eğitimi*. (çev. K. Şipal). İstanbul: Say Yayınları.
- Akçakın, M. (1985). Çocukların Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin tanıtımı ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 5, 3-6.
- Akın, A., Yılmaz, S., Özen, Y., Raba, S. ve Özhan, Y. (2016). *Stirling çocuklar için duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeği'nin türkçe formu'nun geçerlik ve güvenilirliği*. V. Eğitim Araştırmaları Kongresi Sözlü Bildiri. ss.74-80. Sakarya, Türkiye.
- Alpöge, G. (2011). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi*. İstanbul: Bilgi Yayın Evi.
- Baas, M., De Dreu, C. K. & Nijstad, B. A. (2008). A meta-analysis of 25 years of mood-creativity research: Hedonic tone, activation, or regulatory focus? *Psychological Bulletin*, 134(6), 779.
- Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Oxford, England: Aldine. doi: http://dx.doi.org/10.1037/t07666-000
- Bunge, E. M., Essink-Bot, M. L., Kobussen, M. P., Suijlekom-Smit, L. W., Moll, H. A. & Raat, H. (2005) Reliability and validity of health status measurement by the TAPQOL. *Archives of Disease in Childhood*, 90, 351-358.
- Burke, R. J. & Weir, T. (1977). Marital helping relationships: The moderators between stress and well-being. *The Journal of Psychology*, 95(1), 121-130.

- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (22.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırmanın temelleri* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2016). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Childhood Longitudinal Study-ECLS. (2019). <http://nces.ed.gov/ecls/> sayfasından erişilmiştir.
- Dadialla, J. K., He, Q. & Wang, W. (2014). *Maintaining psychosocial well-being among children aged 13 to 16*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Lapland University Health Care and Social Services. Lapland, Finlandiya.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S. & Biswas-Diener, R. (2009). New measures of well-being: Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research Series*, 39, doi: 10.1007/978-90-481-2354-4 12
- Dwivedi, K. N. & Brinley Harper, P. (2004). *Promoting the emotional well-being of children and adolescents and preventing their mental ill health*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Erikson, E. H. (1968). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide Ölçek Geliştirme I-Temel Kavramlar ve İşlemler* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Fauth, B. & Thompson, M. (2009). Young children's well-being: Domains and contexts of development from birth to age 8. *NCB Research Centre*, p.4-87.
- Fava, N. M., Li, T., Burke, S. L. & Wagner, E. F. (2017). Resilience in the context of fragility: Development of a multidimensional measure of child wellbeing within the Fragile Families dataset. *Children and Youth Services Review*, 81, 358-367.
- Fekkes, M., Theunissen, N. C., Brugman, E., Veen, S., Verrips, E. G. Koopman, H. M. Vogels, T., Wit, J. M., Verloove-Vanhorick, S. P. (2000) Development and psychometric evaluation of the TAPQOL: a health-related quality of life instrument for 1-5-year-old children. *Quality of Life Research*, 9, 961-972.
- Fredrickson, B. L. (2013). Positive emotions broaden and build. In P. Devine & A. Plant (Eds.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 1-53). Burlington: Academic Press.
- Gagnon, M. C. J., Durand-Bush, N. & Young, B. W. (2016). Self-regulation capacity is linked to wellbeing and burnout in physicians and medical students: Implications for nurturing self-help skills. *International Journal of Wellbeing*, 6(1).
- Garmez, N. (1993). Children in Poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- GL Assessment (2018, Aralık 18). *Measures of Children's Mental Health and Psychological Wellbeing*. <https://www.gl-assessment.co.uk/>
- Guillemin, I., Marrel, A., Arnould, B., Capuron, L., Dupuy, A., Ginon, E., ... & Urdapilleta, I. (2016). How French subjects describe well-being from food and eating habits? Development, item reduction and scoring definition of the Well-Being related to Food Questionnaire (Well-BFQ®). *Appetite*, 96, 333-346.
- HealthActCHQ. (2018). Child Health Questionnaire & Infant Toddler Quality of Life Questionnaire. <https://www.healthactchq.com/> adresinden erişilmiştir.
- Henderson, S. E. & Sugden, D. A. (1992). *Movement assessment battery for children*. Kent, UK: The Psychological Corporation.
- Henderson, S. E., Sugden, D. A. & Barnett, A. L. (2007). *Movement assessment battery for children-2 second edition (Movement ABC-2)*. London, UK: The Psychological Corporation.

- Hicks, S., Newton, J., Haynes, J. & Evans, J. (2011). *Measuring children's and young people's wellbeing*. Office of National Statistics Report & BRASS, Cardiff University.
- Hills, P. & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and individual differences*, 25(3), 523-535.
- Holder, M. D. & Coleman, B. (2009). The contribution of social relationships to children's happiness. *Journal of Happiness Studies*, 10(3), 329-349.
- Holder, M. D. & Coleman, B. (2015). Children's friendships and positive well-being. In *Friendship and happiness* (pp. 81-97). Springer, Dordrecht.
- Howard, A., Riger, S., Campbell, R. & Wasco, S. (2003). Counseling services for battered women: A comparison of outcomes for physical and sexual assault survivors. *Journal of interpersonal violence*, 18(7), 717-734.
- Huebner, E. S. (1991). Correlates of life satisfaction in children. *School psychology quarterly*, 6(2), 103.
- Huebner, E. S. (1994). Preliminary development and validation of a multidimensional life satisfaction scale for children. *Psychological assessment*, 6(2), 149.
- Hullmann, S. E., Ryan, J. L., Ramsey, R. R., Chaney, J. M. & Mullins, L. L. (2011). Measures of general pediatric quality of life: Child Health Questionnaire (CHQ), DISABKIDS Chronic Generic Measure (DCGM), KINDL-R, Pediatric Quality of Life Inventory (PedsQL) 4.0 Generic Core Scales, and Quality of My Life Questionnaire (QoML). *Arthritis care & research*, 63(11), 420-430.
- Jones, A. S., Laliberte, T. & Piescher, K. N. (2015). Defining and strengthening child well-being in child protection. *Child and Youth Services Review*, 54, 57-70. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.05.001>
- Keenan, K. & Wakschlag, L. S. (2004). Are oppositional defiant and conduct disorder symptoms normative behaviors in preschoolers? A comparison of referred and nonreferred children. *American Journal of Psychiatry*, 161(2), 356-358.
- Kershaw, P., Irwin, L., Trafford, K. & Hertzman, C. (2005). *The British Columbia atlas of child development* (Vol. 40). Vancouver, BC: Human Early Learning Partnership.
- Kopp, C. B. (1982). Antecedents of self-regulation: a developmental perspective. *Developmental psychology*, 18(2), 199.
- Koyuncu, İ. ve Kılıç, A. F. (2019). Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanımı: Bir Doküman İncelemesi. *Eğitim ve Bilim*, 44, 198, 361-388. doi: 10.15390/EB.2019.7665
- Liddle, I. & Carter, G. F. A. (2015). Emotional and psychological well-being in children: the development and validation of the Stirling Children's Well-being Scale. *Educational Psychology in Practice*, 31(2), 174-185. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/02667.363.2015.1008409>
- Lin, H.-F. (2013). The well-being of junior high school students in Taiwan in relation to familial socioeconomic status, school life adjustment, and deviant behavior. *Psychology*, 4(3A). doi:<http://dx.doi.org/10.4236/psych.2013.43A033>
- Linley, P. A. & Joseph, S. (2004). *Positive Psychology in practice*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- Lui, P. P. & Fernando, G. A. (2018). Development and Initial Validation of a Multidimensional Scale Assessing Subjective Well-Being: The Well-Being Scale (WeBS). *Psychological reports*, 121(1), 135-160.
- Lyubomirsky, S., King, L. & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological bulletin*, 131(6), 803.
- Maslow, A. (2018). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. (çev. O. Gündüz). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık. (
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Mayr, T. & Ulich, M. (1999). Children's well-being in day care centres: An exploratory empirical study. *International Journal of Early Years Education*, 7(3), 229-239, doi: 10.1080/096.697.6990070303

- Mayr, T. & Ulich, M. (2009). Social-emotional well-being and resilience of children in early childhood settings – PERIK: An empirically based observation scale for practitioners. *Early Years: An International Research Journal*, 29(1), 45-57. doi: 10.1080/095.751.40802636290
- Mayr, T., & Ulich, M. (2006). PERIK–Positive Entwicklung und Resilienz im Kindergartenalltag (Begleitheft). *Freiburg: Herder*.
- Moore, K. A. (2013). What is child well-being?: Does it matter how we measure it? *The National Council on Family Relations Annual Conference*.
- Oarga, C., Stavrova, O. & Fetchenhauer, D. (2015). When and why is helping others good for well-being? The role of belief in reciprocity and conformity to society's expectations. *European Journal of Social Psychology*, 45(2), 242-254.
- OECD. (2009). *Doing Better for Children: Organisation for Economic Co-Operation and Development*. www.oecd.org/els/social/childwellbeing adresinden erişilmiştir.
- Oprea, S. J., Buijzen, M. & Reijmersdal, E. A. V. (2018). Development and validation of the psychological well-being scale for children (PWB-c). *Societies*, 8(18), 1-14.
- Ostir, G. V., Berges, I. M., Markides, K. S. & Ottenbacher, K. J. (2006). Hypertension in older adults and the role of positive emotions. *Psychosomatic medicine*, 68(5), 727.
- Özakbaş, T. (2004). *Bütüncül Psikoterapi* (2. Baskı). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Paezy, M., Shahraray, M. & Abdi, B. (2010). Investigating the impact of assertiveness training on assertiveness, subjective well-being and academic achievement of Iranian female secondary students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1447-1450.
- Pollard, E. & Lee, P. (2003). Child well-being: A systematic review of the literature. *Social Indicators Research*, 61(1), 9–78. doi: http://dx.doi.org/10.1023/A:102.128.4215801.
- Roothman, B., Kirsten, D. K., & Wissing, M. P. (2003). Gender differences in aspects of psychological well-being. *South African journal of psychology*, 33(4), 212-218.
- Ryan, R. & Deci, E. (2000). Self – Determination Theory and The Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well – Being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D. & Keyes, C. L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719–727. doi: 10.1037/0022-3514.69.4.719
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069.
- Durmuşoğlu Saltalı, N., Erbay, F., Işık, E., & İmir, H. M. (2018). Turkish validation of social emotional well-being and resilience scale (PERIK). *International Electronic Journal of Elementary Education*, 10(5), 525-533.
- Schölmerich, A., Agache, A., Leyendecker, B., Ott, N. & Werding, M. (2014). Das Wohlergehen von Kindern als Zielgröße politischen Handelns. *Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung*, 83(1), 69-86.
- Schweiger, G. & Graf, G. (2015). *The Well-Being of Children*. Berlin: De Gruyter Open Ltd.
- Sears, L. E., Agrawal, S., Sidney, J. A., Castle, P. H., Rula, E. Y., Coberley, C. R., ... & Harter, J. K. (2014). The well-being 5: development and validation of a diagnostic instrument to improve population well-being. *Population health management*, 17(6), 357-365.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci-SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Simon and Schuster.
- Sezer, F. (2013). Psikolojik iyi olma durumu üzerine etkili faktörler. *Education Sciences*, 8(4), 489-504. doi: <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2013.8.4.1C0601>
- Shin, D. & Johnson, D. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5(1), 475–492. doi: <http://dx.doi.org/10.1007/BF00352944>.
- Simon, C. R. & Durand-Bush, N. (2014). Does self-regulation capacity predict psychological well-being in physicians? *Psychology, Health & Medicine*, 20(3), 311-321. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/13548.506.2014.936887>
- Statham, J. & Chase, E. (2010). Childhood wellbeing: A brief overview. *Childhood Wellbeing Research Centre*.
- Şahan Aktan, B. ve Önder, A. (2018). Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 4(2), 20-30.
- Tabachnick, B. & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th Ed.). Boston: Pearson.
- Tennant, R., Hiller, L., Fishwick, R., Platt, S., Joseph, S., Weich, S., Parkinson, J., Secker, J. & Stewart-Brown, S. (2007). The Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS): Development and UK validation. *Health and Quality of Life Outcomes*, 5, 63. doi: 10.1186/1477-7525-5-63
- Terzi, Y (2019). Anket, Güvenilirlik-Geçerlilik Analizi. https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/1030_32625_1500.pdf adresinden ulaşılmıştır.
- UNICEF Innocenti Research Centre. (2013). *An overview of child well-being in rich countries*. Florence: UNICEF.
- Vygotsky, L. (1978). Interaction between learning and development. *Readings on the development of children*, 23(3), 34-41.
- Wassell, E. & Dodge, R. (2015). A Multidisciplinary Framework for Measuring and Improving Wellbeing. *International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR)*, 1.
- Waterman, A.S. (1993). Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678-691.
- Wicks-Nelson, R. & Israel, A. C. (2003). *Behavior disorders of childhood*. Prentice Hall/Pearson Education.